

**Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok 2022

Bára Viktorinová

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

**Posílení environmentální výchovy v
mateřské škole - návrh aktivit**

Bára Viktorinová

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Vedoucí práce: Mgr. Alena Srbená, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro mateřské školy

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Posílení environmentální výchovy v mateřské škole - návrh aktivit“ vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Mé poděkování patří všem, díky kterým mohla tato práce vzniknout, MŠ Ke Splavu a učitelce Evě Salátové. Především však Mgr. Aleně Srbené, Ph.D za její odborné vedení a cenné rady.

Obsah

Obsah	5
Úvod	5
Teoretická část	6
1. PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	6
1.1 ZÁMĚR MATEŘSKÉ ŠKOLY	6
1.2 CÍL A VZDĚLÁVACÍ PROCES V PODMÍNKÁCH MATEŘSKÉ ŠKOLY	6
1.3 FUNKCE MATEŘSKÉ ŠKOLY	7
1.4 AKTÉŘI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	8
2. DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	11
2.1 CHARAKTERISTIKA VÝVOJE DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	11
2.2 HRA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	14
3. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, OSVĚTA A VZDĚLÁVÁNÍ.....	14
3.1 CÍLE	15
3.2 METODY A FORMY ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY OSVĚTY A VZDĚLÁVÁNÍ.....	15
3.3 PROSTŘEDKY	16
3.4 EKOLOGICKÁ VÝCHOVA	17
3.5 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, OSVĚTA A VZDĚLÁVÁNÍ V PLATNÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH:	17
3.6 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	18
3.7 IMPLEMENTACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY, OSVĚTY A VZDĚLÁVÁNÍ DO ŽIVOTA MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	21
4. PROJEKTOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	21
4.1 DEFINICE.....	21

4.2 CHARAKTERISTIKA	22
4.3 PROJEKT A PROBLÉM	22
4.4 PEDAGOGICKÝ PROJEKT.....	23
4.5 PROJEKTOVÁNÍ A CÍLE	23
Praktická část.....	25
5. Cíle praktické části	25
6. Projektování praktické části.....	26
7. Projekt: Voláme jaro.....	30
7.1 VZDĚLÁVACÍ CÍLE:	30
7.2 OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:.....	31
7.3 KONKRETIZOVANÉ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:.....	31
7.4 VZDĚLÁVACÍ NABÍDKA + METODICKÝ POSTUP.....	32
8. Reflexe programu	44
8.1 KDY A JAK PROBĚHLO OVĚŘOVÁNÍ PROGRAMU.....	44
8.2 HODNOCENÍ PROGRAMU S DĚTMI A DOPORUČENÍ NA VYLEPŠENÍ	44
8.3 HODNOCENÍ PROJEKTU UČITELKOU.....	48
8.4 SEBEREFLEXE	50
Závěr.....	53
Seznam použitých pramenů a literatury	54
Seznam zkratk.....	58
Přílohy	59
Anotace.....	81

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá environmentálním vzděláváním, výchovou a osvětou, seznamuje s teoretickými východisky předškolního vzdělávání a nabízí návrh pedagogického projektu. Je přínosná pro učitele mateřských škol, kteří chtějí získat pojem o těchto tématech a mají zájem dále prohlubovat své vědomosti a nabrat inspiraci na aktivity s dětmi v předškolním věku. Environmentální výchova, osvěta a vzdělávání neodmyslitelně patří už do mateřských škol, jelikož děti si v tomto období budují základy pro svůj budoucí život, své názory a postoje. Je nutné děti s problémy seznámit, probudit v nich empatii a zodpovědnost, aby se mohla situace změnit k lepšímu.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož je mi velmi blízké a svůj osobní život se sama snažím vést se zásadami udržitelnosti a vnímám, že příroda je pro lidi velmi důležitá. Myslím, že předškolní věk je ideálním obdobím dítěte pro rozvoj environmentální senzitivity.

Hlavním cílem bakalářské práce je prostřednictvím pedagogického projektu poukázat na místo a uplatnění environmentální výchovy, osvěty a vzdělávání v předškolním vzdělávání. Pro potřebu bakalářské práce budu také pracovat s termínem environmentální výchova.

Bakalářská práce je rozdělená do dvou částí. V teoretické části se dozvídáme o předškolním vzdělávání, co znamená projektová metoda, vše co s environmentální výchovou, osvětou a vzděláváním souvisí, jaké jsou vzdělávací metody a formy při práci s dětmi. Cílem praktické části bakalářské práce je pak rozvoj environmentální senzitivity dětí předškolního věku prostřednictvím pedagogického projektu. Tato část představuje návrh projektu environmentální výchovy na 5 dní právě na rozvoj environmentální senzitivity dětí v jedné třídě jedné mateřské škole. Dílčí díle praktické části pak obsahují průběh, ověřování aktivit, jeho vyhodnocení, sebereflexi.

Teoretická část

1. PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

1.1 Záměr mateřské školy

Záměrem mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu, v návaznosti na ni vytvořit pro dítě vhodné prostředí, které bude plně dostatečných mnohostranných podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Záměr se rozpracovává do podoby cílů a očekávaných výstupů a tvoří se školní vzdělávací program. Dále si pedagogové určí dílčí vzdělávací cíle, které postupně plní formou vzdělávací nabídky a dosahují tak u dětí očekávaných výstupů, které postupně vedou k utváření klíčových kompetencí. (Svobodová a kol., 2010, s. 44)

1.2 Cíl a vzdělávací proces v podmínkách mateřské školy

Cílem předškolního vzdělávání je rozvinout každé dítě po všech stránkách a to po fyzické, psychické i sociální takovým způsobem, aby na výstupu z předškolního vzdělání byla jedinečná a dle možností samostatná osobnost, která je schopná zvládnout životní překážky, které jsou na dítě běžně kladeny i ty, které ho v budoucnu čekají. (Šmelová a Prášilová, 2018, s. 56)

Pojem vzdělávání, tedy i to předškolní, chápeme jako proces, který začíná u hodnocení vzdělávacích podmínek a pedagogickou diagnostiku dětí. Pozorujeme, co už děti zvládnou, jaké jsou jejich zájmy a diagnostikujeme úroveň rozvoje jednotlivých kompetencí. Stanovit si cíle (co budeme podporovat a rozvíjet) a očekávané výstupy, kterých mají děti dosáhnout dle svých možností, můžeme až tehdy, kdy máme vyhodnocené podmínky vzdělávání a dokonale známe děti. Dále následuje realizace vzdělávacích aktivit, nabízení vhodné vzdělávací nabídky a využívání rozmanitých vzdělávacích metod a forem. Tento pedagogický proces průběžně sledujeme a vyhodnocujeme, podle toho, jakých pokroků jsme při něm u dětí dosáhli. V třídním vzdělávacím plánu si zaznamenáváme, co se dětem dařilo

nebo nedařilo, na čem budeme muset ještě zapracovat a procvičit atd. Při hodnocení věnujeme pozornost plánovaným očekávaným výstupům. (Svobodová a kol., 2010, s. 44)

E. Svobodová a kol. uvádí: „*Při projektování pedagogického procesu si odpovídáme na následující otázky:*

1. *Jakých cílů a výstupů chceme u dětí dosáhnout?*
2. *Jaké vzdělávací aktivity k dosažení cílů a výstupů použijeme?*
3. *Jak efektivně činnost organizovat?*
4. *Jak hodnotit plánované výstupy: vědomosti, dovednosti, projevy a chování dětí?“*

(Svobodová a kol., 2010, s. 45)

1.3 Funkce mateřské školy

- **Pečovatelská** – vede děti k péči o své zdraví a poskytuje jim odbornou péči
- **Socializační** – navazuje na rodinnou výchovu, představuje významné místo v socializaci dítěte, kde si dítě osvojuje základy hodnot, pravidel a navazuje první kamarádské vztahy
- **Osobnostně rozvojová** – dle RVP PV podporuje rozvoj dítěte, jeho učení a poznání, vše s ohledem na jeho individualitu, zájmy, potřeby a připravuje dítě na další vzdělávací etapu – povinné školní vzdělávání
- **Kulturační** – jejím úkolem je seznámit děti s kulturou, prohloubit jejich vztah ke kultuře pomocí návštěvy divadel, muzeí, výstav; vychází z potřeby podporovat národní identitu, kulturu a vzdělanost, vytváří základ přípravy na život v otevřené Evropě
- **Personalizační** – má podporovat děti v získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost

(Šmelová, 2018, s. 47)

1.4 Aktéři předškolního vzdělávání

UČITEL

Úkolem pedagoga je přijmutí rodiče jako partnera a odborníka. Měl by ho respektovat, naslouchat jeho názorům a radit se s ním na optimální výchově a vzdělání dítěte. (Svobodová a kol., 2010, s. 62)

Role učitele lze chápat různými způsoby například jak uvádí Šmelová:

- **„Učitel jako inspirátor** – vytváří podmínky pro rozvoj dítěte s ohledem na jeho možnosti, potřeby a zájmy. Akcentuje přirozená vývojová specifika dítěte předškolního věku. Děti motivuje, podporuje dětskou zvědavost.
- **Učitel jako facilitátor** – Je průvodcem dítěte na cestě za poznáváním okolního světa, pomáhá dítěti chápat svět a vztahy v něm. Vytváří podmínky, které dítě evokují k přemýšlení, chápání porozumění sobě samému a i ostatním ve svém okolí.
- **Učitel jako konzultant** – Vytváří podmínky pro přátelskou komunikaci, na základech důvěry. Vede děti k dovednosti sebereflexe vzhledem ke vzdělávacím výsledkům (výtvarný projev, plnění zadaných úkolů apod.)“

(Šmelová, 2006, s. 121)

UČIVO

V předškolním vzdělávání nehovoříme o učivu jako takovém, nýbrž o vzdělávací nabídce, ale termín „učivo“ je zde uveden dle literatury od E. Šmelové a M. Prášilové. Současná mateřská škola si vytváří vlastní ŠVP (školní vzdělávací program) a v něm má učivo svou nezastupitelnou roli. Po učitelích je vyžadováno, aby zvládli teoretická východiska, které se vztahují zejména k analýze a volbě učiva. Vzdělávací proces v mateřských školách probíhá v souladu s předškolním kurikulem, což je RVP PV, a to reaguje na specifika možnosti i potřeby dětí předškolního věku. Dle RVP PV se tvoří školní kurikulum, které sedí na podmínky dané mateřské školy. (Šmelová a Prášilová, 2018, s. 56)

Dle RVP PV je učivo uvedeno jako vzdělávací nabídka a ta má činnostní povahu a je prostředkem k dosažení výstupů. (RVP PV, 2021, s. 50)

RODINA

Hlavní funkcí rodiny je zajistit bezpečí všech členů a výchovu dětí. Rodina je nejdůležitější činitel v socializaci dítěte a je nezastupitelná. Dítě se učí interagovat s ostatními lidmi prostřednictvím interakce s rodinou. Rodina může podporovat dítě v jeho sociálních vztazích tak, že mu umožní hrát si s ostatními dětmi, a také mu pomůže rozvíjet jeho empatii a schopnost porozumět pocitům druhých. Nakonečný zdůrazňuje tři faktory, které ovlivňují socializaci:

- **Vztah rodičů k dítěti** (projevy lásky či nelásky, přijetí či odmítání dítěte, způsob a míra kontroly, odměny a tresty)
- **Soudržnost rodiny a její konstelace** (úplná či neúplná rodina)
- **Socio-ekonomický standart**

(Nakonečný, 1998, s. 199)

Komunikace s rodiči

Před nástupem dítěte do mateřské školy, by jeho rodiče měli dostat veškeré potřebné informace o tom, jak daná škola funguje. Určitě se rodičům hodí informace, jak to chodí s jídlom, co se děje, když dítě nechce spát, jestli se chodí hromadně na záchod apod. Dobré zkušenosti mají pedagogové s úvodní schůzkou, na které se učitelé mají možnost vyptat na všechny negativní zkušenosti rodičů, aby nedošlo k případným komunikačním bariérám. Z komunikace mezi pedagogem a rodičem by mělo být patrné, že má pedagog k dítěti kladný vztah. I prosté úspěchy v sebeobsluze, jídle nebo jiné malé pokroky, které sdělujeme rodiči při přebírání dítěte, jednak informují rodiče, ale především tím dáváme najevo, že vnímáme pocity dítěte a oceňujeme jeho snahu. Pro rodiče jsou nejdůležitější informace pozitivní, které ho informují o tom, co dítě dělá rádo a v čem je dobré. Tyto informace utužují vztah mezi dítětem a rodičem. Neznamena to však, že bychom neměli rodičům sdělovat negativní informace. Měly by být ale v nižším počtu, než informace pozitivní, a také by měly informovat o vztahu mezi pedagogem a dítětem. Je dobré při sdělování těchto informací sdělit, jak jsme situaci vyřešili a sdílet i naše emoce. Učitelka by se měla vyvarovat

kritizování, i přehnanému vychvalování dítěte. Lepší než vyjadřovat soudy o dítěti (např. Pepa hrozně zlobí, Anička je moc hodná) je popsat konkrétní situaci, která se stala (Pepa si dnes nemohl vybrat, s čím si bude hrát, a tak všechno vytáhl a pobíhal od jednoho k druhému, ale nic ho nebavilo).

(Svobodová, 2010, s. 64)

Funkce rodiny

Funkce rodiny dle Krause a Poláčkové:

- **Biologicko-reprodukční:** má význam pro společnost (ta potřebuje stabilní reprodukční základnu) i pro jedince
- **Sociálně-ekonomickou:** významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti, vykonává nějaké povolání i je spotřebitelem, rodina je samostatná ekonomická jednotka
- **Ochrannou:** zajištění životních potřeb všech členů rodiny a to materiálních i nemateriálních
- **Sociálně-výchovnou:** prostředí, které vytváří citově zázemí pro dítě, učí lásce, učí dítě vztahům ke druhým, osvojovat si základní návyky

(Kraus, Poláčková, 2001, s. 78 - 83)

2. DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

V širším pojetí lze chápat předškolní věk od narození (prenatální období) do začátku povinné školní docházky, v užším pojetí je předškolní věk brán od dovršení 3. roku věku dítěte až do zahájení povinné školní docházky (Šmelová, 2018, s. 30).

Mateřské školy mohou navštěvovat děti zpravidla od 3 do 7 let nejdříve však od 2 let, avšak děti mladší tří let nemají na přijetí právní nárok. Tyto děti mohou k zápisu dorazit, ale posouzení o připravenosti na program dle RVP PV a následné přijetí či nepřijetí je na řediteli mateřské školy. MŠMT s účinností od 1. 9. 2016 umožňuje přijmout do mateřské školy dítě, které do začátku školního roku dovrší minimálně dvou let věku. (MŠMT, 2016, online)

S. Košťátková (2014) konstatuje, že dítě je už v předškolním věku chápáno jako utvářející se osobnost a je objektem zájmu specializovaných disciplín (pedagogika, psychologie, speciální pedagogika, pediatrie dále sportovní a umělecké disciplíny). Tyto oblasti spojuje snaha najít vhodné způsoby a postupy péče o dítě, jeho rozvoj a výchovu. (Košťátková, 2014, s. 12)

Abychom dítě co nejlépe připravili na zahájení povinné školní docházky, tak se zavedl povinný poslední rok předškolního vzdělávání, a to od září 2017. Tento povinný rok má také zajistit snížení počtu odkladů. (Šmelová, 2018, s. 31).

2.1 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku

PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ

Po 3. roce věku dítě ukončí významnou etapu vývoje a jeho chůze je už podobná dospělým, padá už méně často a po schodech zvládne chodit bez držení nahoru i dolů. Čtyřleté a ještě lépe pětileté dítě už hbitě seběhne schody, přeskóčí překážku, vyleze po žebříku, dokáže déle stát na jedné noze a házet míč podobným způsobem jako dospělý. V oblasti sebeobsluhy a soběstačnosti pozorujeme velké zlepšení. Oblékání, hygienu a používání toalety zvládne samo nebo jen s malou dopomocí. Svou zručnost procvičuje při běžných hrách obzvlášť v kresbě. Tříleté dítě ovládá směr čáry, napodobí čáru vertikální, horizontální, kruhovou třeba podle předlohy. Ve třetím roce zvládne napodobit křížek,

v pátém roce nakreslí čtverec a v šestém roce trojúhelník. Také řeč se zdokonalí v předškolním období. Tříleté dítě vyslovuje ještě hodně nedokonale. Během čtvrtého a pátého roku se řeč dětí zdokonalí a patlavost buď zmizí před nástupem do základní školy nebo se spontánně či s logopedickou pomocí zlepší. Roste i zájem o mluvenou řeč a udržení pozornosti. Dítě tříleté a čtyřleté už vydrží déle naslouchat pohádkám.

(Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88)

VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROCESŮ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V předškolním věku se dětské poznávání zaměřuje především na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí. Takové přemýšlení je nepřesné a zákony logiky nejsou plně respektovány. Typické znaky tohoto poznávání je možné interpretovat v několika bodech:

- **Egocentrismus** – Dítě ulpívá na jeho subjektivním pohledu a tendenci zkreslovat úsudky podle osobních preferencí a na základě toho je poznávání nepřesné např. zakrývání očí, aby mě ostatní neviděli.
- **Fenomenismus** – Klade důraz na zjevnou podobu nebo představu světa a není schopno opustit svůj obraz reality, na který je fixováno. Z toho důvodu naprosto odmítá například tvrzení, že velryba není ryba.
- **Magičnost** – Dítě zkresluje své poznání při tendenci pomáhat si interpretovat dění v reálném světě fantazií. Děti předškolního věku ještě nevidí velký rozdíl mezi skutečností a fantazijní produkcí.
- **Absolutismus** – Je to takové přesvědčení, které představuje, že každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost. Tento sklon je jeden z projevů dětské potřeby jistoty.

(Vágnerová, 2000, s. 102)

Dětské učení lze různě usměrňovat a regulovat, ale nejúčinnější může být působení dospělých v oblasti, ve které je dítě připraveno na speciální vedení pozitivně reagovat. Dítě v tomto věku svůj názor na svět vyjadřuje různými způsoby, např. v kresbě, ve hře nebo ve vyprávění. Ve hře dokonale projeví typické znaky dětského myšlení i emočního prožívání. Skutečnost si zjednodušuje a dělá ji srozumitelnější a méně ohrožující, aby cítilo, že je svět bezpečný a mohlo se v něm snadno orientovat. (Vágnerová, 2000, s. 109)

EMOČNÍ VÝVOJ A SOCIALIZACE

V předškolním období je rodina stále hlavním prostředím, které pro dítě zajišťuje socializaci tzv., že ho uvádí do společenství lidí. Socializační aspekt zahrnuje 3 aspekty:

1. Vývoj sociální reaktivity: vývoj složitých a rozmanitých emočních vztahů s lidmi v blízkém i vzdálenějším sociálním prostředí
2. Vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací: jedinec si postupně vytváří normy, dle příkazů a zákazů autorit, a ty později usměrňují jeho chování do mezí, které nastavuje společnost
3. Osvojení sociálních rolí: vzorce chování a postojů, které jsou očekávány společností, podle věku, pohlaví, společenského postavení (každý z nás zaujímá několik rolí př. v rodině jako otec, manžel, syn, v zaměstnání jako vedou, podřízený) (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 93)

V předškolním věku se dítě učí vhodnému chování. Hlavním cílem je rozvoj prosociálního chování, které je pozitivní a respektuje ostatní. Jeho rozvoj je spojen s dosažením určité úrovně empatie, ovládnutí agresivity a ovládnutí vlastních aktuálních potřeb. Aby se mohlo rozvíjet prosociální chování je nutné uspokojit dětskou potřebu jistoty a bezpečí. Pokud se děti cítí v ohrožení, snadněji reagují asociálně. Dále je prosociální rozvoj závislý na dosažené úrovni kognitivních kompetencí. Ke konci předškolního věku je dítě teprve schopné vnímat z pohledu jiného člověka a chápat i jeho potřeby. Prosociální chování je také výsledkem sociálního učení nápodobou a také pomocí vysvětlování a podmiňování (odměny a tresty). Od dítěte nelze čekat, že se bude chovat vhodným způsobem, jestliže jeho rodiče nejsou dítěti příkladem a ani od něj neočekávají podobné jednání. Pak ani samo dítě neví, jaké chování je vhodné. Dítě v tomto věku dokáže projevit empatii k dítěti, či dospělému, pokud je v tíživé situaci, avšak schopnost empatie i pomoci je omezená. (Vágnerová, 2000, s. 123)

2.2 Hra v předškolním věku

Kdybychom měli předškolní věk nějak charakterizovat, nejspíše bychom ho mohli nazvat obdobím hry, jelikož je to nejčastější činnost dítěte v tomto období. Hra je významnou úlohou pro socializační proces dítěte. Formy dětské hry mohou být různé např.:

- **Funkční** (činnostní): procvičování tělesných funkcí ve složitějších podobách
- **Konstrukční** (realistický): konstrukce nových věcí z různého materiálu, stavba věží, hradů...
- **Iluzivní**: předměty dostanou přenesený význam a přeměňuje svět podle své představy
- **Úkolové**: samo nebo se spoluhráči si hraje na různé role, povolání a získává tím zkušenosti se sociálními rolemi

Některé děti si vytvářejí pro hru své imaginativní přátele, které postrádá v reálném světě, což je poměrně časté a v tomto věku se nejedná o nic patologického, je to jen známka intenzivní a neuspokojené dětské společnosti, současně jde o procvičování sociálních rolí. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 101)

PARTNER V DĚTSKÉ HŘE

Děti dvouleté si většinou nedokáží rozdělit role ve hře a hrají si tedy souběžně vedle sebe a navzájem se napodobují – **souběžná (paralelní hra)**. Teprve v předškolním věku cca od 2,5 let dochází k výraznému vývoji sociálních rolí mezi dětmi a převládá hra **společná (asociativní)**. Děti si hrají společně, pracují na různých projektech, půjčují si materiál a pomůcky a později přichází hra **kooperativní** – jsou při ní rozděleny role a každý přispívá do hry svým osobitým dílem. Čtyřleté a pětileté děti si jen zřídka hrají paralelně, převažuje hra společná. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 99)

3. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, OSVĚTA A VZDĚLÁVÁNÍ

Environmentální výchova a vzdělávání neboli EVVO: „vychází z anglického termínu *environmental education*, kde *environment* znamená životní prostředí a *education* se chápe

široce jako vzdělávání, výchova či osvěta všech typů cílových skupin, od nejmenších dětí po dospělé. Vzděláváním se rozumí zejména ovlivňování racionální stránky osobnosti. Výchovou pak působení na city a vůli. Osvětou se označují speciální způsoby předávání informací zejména dospělé populaci.“ Velmi blízce souvisí s termíny jako je environmentální výchova, ekologická výchova, vzdělávání pro udržitelný rozvoj atd. Aktivita a činnosti kladou důraz na poznávání prostředí člověka, které je přírodní nebo umělé, dále na přesvědčení, že je nezbytné zachovat kvalitní podmínky života a na seznámení se se vztahy mezi člověkem a přírodou. EVVO je jedním z hlavních preventivních prostředků ochrany životního prostředí a slouží k naplnění udržitelného rozvoje. (MŠMT, Č. j. 16745/2008 – 22)

Podle § 16 zákona č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, se *„výchova, osvěta a vzdělávání provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech formách.“*

3.1 Cíle

Cílem environmentální výchovy v předškolním věku by mělo být dítě, které se zajímá o přírodu, má k ní kladný vztah a snaží se co nejvíce možným a proveditelným způsobem o její ochranu. Takové dítě by mělo mít znalosti přiměřené věku o ekologii, aktivně vyhledávat pobyt ve venkovním prostředí, projevovat zájem o nové vědomosti spojené s environmentalistikou. Podle E. Leblové je cílem environmentální výchovy takový člověk, který má rozvinutý zájem o přírodu, touhu ji poznávat a potřebu ji aktivně ochraňovat s tzv. environmentální senzitivitou (Leblová, 2012, s 16.)

3.2 Metody a formy Environmetální výchovy osvěty a vzdělávání

Dle metodického pokynu MŠMT ČR se k zajištění EVVO mají „uplatňovat takové metody a formy vzdělávání, které vedou k aktivizaci žáků a k podpoře učení. Důležitou složkou EVVO je přímé učení ve venkovním terénu, které je hlavně v předškolním a mladším školním věku navíc spojeno s včasným rozvíjením harmonické osobnosti a přirozené vitality dětí.“ (MŠMT, Č. j. 16745/2008 – 22)

Pro seznámení dětí s okolní přírodou se nejefektivněji jeví metody přímého pozorování rostlin a zvířat při vycházkách v zahradě, louce, v lese, u potoka, v parku. Mají možnost zjišťovat vlastnosti přírody svými smysly a pracovní zkušeností. Dalšími metodami jsou pak pozorování a práce v koutku živé přírody s rostlinami a zvířaty. Důležité je vybrání správných učebních pomůcek.

(Strakušová, Kučera, 1996, s. 6)

Mezi metody a formy vzdělávání EVVO patří metoda aktivizační, projektová, terénní výuka, využívání projektů a programů místních středisek ekologické výchovy, muzeí, ekologických farem, parků a v neposlední řadě také poznávání okolního prostředí regionu. (Leblová, 2012, s 17.)

3.3 Prostředky

Prostředky EVVO chápeme jako vytváření příjemného, podnětného prostředí s přírodou spojeného, což může být využívání přírodnin při tvorbě s dětmi, prostředí třídy a mateřské školy z přírodních materiálů (dřevěné hračky, slaměné ozdoby, dřevěný nábytek), zahrada plná různých přírodních povrchů (kámen, písek, kmeny stromů, tráva, jezírko...). (Leblová, 2012, s 17.)

JAK VYBÍRAT HRAČKY

Jsou doporučovány přírodní materiály (dřevo, textil), jelikož základním smyslem ekologické výchovy je přímý kontakt s přírodou. Hračky ze dřeva se dají využít několika způsoby např. kostky, různé hlavolamy, prostrkovačky, technické stavebnice, chrastítka a hrkátka, řehtačky, šněrovadla atp. Při jejich nákupu je nutné pohlédnout na ostrost hran a na povrchovou úpravu (nelakované či napuštěné včelím voskem nebo barvené barvami s atestací). U plastových hraček je výběr komplikovaný, jelikož v nich mohou být přítomné nebezpečné látky.

(Strakušová, Kučera, 1996, s. 6)

3.4 Ekologická výchova

Chápeme ji jako získávání základních poznatků a vědomostí o vztazích a souvislostech v životním prostředí. Jde o takové poznání a pochopení přírody (živé i neživé), jednotlivých vztahů mezi organismy a působení lidské činnosti (ochrana/devastování) na vodu, ovzduší, půdu, rostliny, zvířata i lidské zdraví. Prvky ekologické výchovy musí prolínat celým výchovným systémem. Jejím cílem je rozvíjet citové vztahy k přírodě, estetické vnímání, utváření hygienických návyků, získávání poznatků o správném a zlém chování člověka k přírodě atd.

(Strakušová, Kučera, 1996, s. 5)

3.5 Environmentální výchova, osvěta a vzdělávání v platných právních předpisech:

- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, upozorňuje, na provádění EVVO s cílem myšlení a jednání, které je v souladu s myšlenkami udržitelného rozvoje, vedoucí k odpovědnosti za zachování kvality životního prostředí a respektu k životu.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ukládá povinnost MŽP a MŠMT spolupracovat na zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání.
- Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, definuje v § 13 práva a povinnosti ústředních správních orgánů a krajů ve vztahu k zajišťování EVVO.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), za obecné cíle vzdělávání považuje mj. dosažení a uplatňování vědomostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje.
- Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

- Standardy pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě (EVVO) podle vyhlášky č. 317/2005 Sb.
- Standard pro studium k výkonu specializovaných činností – školní koordinátor environmentálního vzdělávání, výchovy a osvětě (EVVO)
- Standard pro průběžné vzdělávání v environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě (EVVO)
- Standard pro průběžné vzdělávání řídicích pracovníků v environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě (EVVO)
(MŠMT, Č. j. 16745/2008 – 22)

3.6 Environmentální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání je možné dosahovat tyto dílčí dovednosti, hodnoty a postoje v jednotlivých oblastech v rámci environmentální výchovy:

DÍTĚ A JEHO TĚLO

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům.“ (RVP, PV 2021)

To vše je možné uskutečnit aktivním pobytem venku, při hrách a různých aktivitách, při vnímání přírody všemi smysly, přizpůsobování se terénu a počasí vhodným oblečením. Děti si při pohybu si uvědomují některé funkce a změny ve svém těle (zadýchání, pocení, tlukot srdce), rozeznávají vůně, chutě, tvary, barvy, povrch materiálů (manipulace s přírodninami – kaštiny, žaludy, bobule, písek, tráva, kůra, kameny). Rozpoznávají, co je

zdravé a co nikoli, co je bezpečné a nebezpečné (pravidla her, pokyny učitele). (Leblová, 2012, s. 22)

DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení. Tato oblast zahrnuje tři „podoblasti“: Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle.“ (RVP PV, 2021)

V této oblasti se lze změřit na popis smyslových vjemů, zážitků a pocitů. Je vhodné pracovat ve skupinách, domlouvat se s ostatními dětmi, ptát se, obhajovat své názory, rozšiřovat slovní zásobu (názvy, živočichů, rostlin, mláďat, počasí...). Pozorujeme objekty zájmu dětí, podporujeme jejich zvědavost. Pro výtvarné, pohybové i hudební projevy je možné využít přírodniny a motivy zvířat, rostlin. Při práci s dětmi přichází na řadu odborná literatura (encyklopedie, atlasy) a dětská literatura. Pro děti je atraktivní ekonarologie, kdy nevypráví člověk, ale např. zvíře, kámen, strom, což podporuje empatii a je jednodušší se vcítit do děje, aktuálních emocí a probudit v dětech environmentální senzitivitu. V podoblasti jazyk a řeč můžeme použít zvířecí přirovnání, více ho rozebrat a uvědomovat si, proč to tak je (skáče jako srna, mlčí jako ryba, má sluch jako rys...). (Leblová, 2012, s. 23)

DÍTĚ A TEN DRUHÝ

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.“ (RVP PV, 2021)

V rámci her a procházek v okolním prostředí mají děti spoustu možností k učení komunikace a posílení vztahů mezi sebou i mezi ostatními lidmi. Přirozeně vznikají příležitosti k rozvoji prosociálních vztahů (neutíkat pomalejším, pomoci vzít batůžek unavenějším, nabídnout oblečení, těm kterým je chladno, pozdravit kolemjdoucí...). Pokud bude učitel vhodným vzorem pro děti a bude je instruovat, jak se chovat ohleduplně, pak budou děti samy hodnotit modelové situace za správně a špatné (šermování s klacky, házení kameny, ulamování větví, plašení zvěře, zašlapování hub nebo hmyzu). Při řízených

činnostech i volné hře budou děti učeny k toleranci a respektu k pomalým a méně šikovným, k dodržování pravidel. (Leblová, 2012, s. 24)

DÍTĚ A SPOLEČNOST

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti sociálně-kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.“ (RVP PV, 2021)

V této oblasti se zaměřuje na rozvoj společenského soužití a spolupráci. Děti se mohou při návštěvě lesa setkat s myslivci, pracovníky Lesů České republiky, ekologickými aktivisty apod. Klade se důraz na podporu autentického vyjadřování, prosociálního chování, povědomí o mezilidských a morálních hodnotách a vytváření základů aktivního postoje ke světu (např. zdali nám vadí nepořádek kolem nás, plýtvání, a co můžeme udělat pro změnu). Je vhodné dětem přiblížit vhodnou formou trvale udržitelný rozvoj a co to znamená pro jejich životy, upřednostňovat znovupoužitelné předměty, neplýtvat zdroji, být skromnější. Ke kulturám jiných regionů a zemí se můžeme dostat skrz národní znaky, zvířata, rostliny. Četbou a prohlížením encyklopedií, kde se dozvědí o exotických zemích, přírodě a jejich problémech se záchranou deštných pralesů nebo velryb. Pro kulturu a umění můžeme hledat motivy přírody v lidové písni, v ukázkách vážné hudby (*Vltava* – Smetana, *Čtyři roční období* – Vivaldi...) nebo při návštěvě muzea. (Leblová, 2012, s. 24)

DÍTĚ A SVĚT

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.“ (RVP PV, 2021)

Tato oblast se nejvíce přímo dotýká životního prostředí a ekologického chování. Děti si postupně utvářejí kladný vztah k okolí školky, blízkému parku, lesu, louce, kde mají svá oblíbená místa pro hry. Přetváří si prostředí k obrazu svému z nasbíraných přírodnin. Vytváří si domečky, zahrádky, přehradky, překážky... Zde vniká prostor pro rozhovor, proč ostatní lidé přírodu znečišťují, proč jsou některá zvířata a rostliny chráněné a co se s tím dá dělat. Během

měnicích se ročních období děti vnímají změny v přírodě, zjišťují, že se každý rok schéma opakuje a že je nutné se změnami počítat a přizpůsobit se na ně. Při pozorování přírody naleznou různé živočichy, které nebudou hubit, ale naopak se je budou snažit ochraňovat, stejně tak neničit přírodu, jelikož si ke všemu vybudují kultivovaný vztah. (Leblová, 2012, s. 25)

3.7 Implementace Enviromentální výchovy, osvěty a vzdělávání do života mateřské školy

EVVO můžeme implementovat do života mateřské školy hned několika způsoby. Můžeme využít výstavy muzeí, programy ekologických center, návštěvu ekologických farem, sadů, botanických zahrad atd. nebo se věnovat environmentalistice také v rámci běžného programu v MŠ. Takový program se dá dělat celoročně, ale nejlépe k tomu vybízí období jara, nebo různé svátky a významné dny např. Den Země, Den vody atd.

V mateřské škole se s dětmi můžeme věnovat v rámci EVVO opravdu čemukoliv např. živé a neživé přírodě, recyklování, třídění, udržitelnému rozvoji, šetření vody a energií, preferenci přírodních materiálů, zkoumání přírodnin, četbě knih s ekologickou či environmentální tematikou, výrobkům z odpadových materiálů a z přírodnin, znovupoužitelným pomůckám. Je dobré budovat kladný vztah k přírodě, trávit více času ve venkovním prostředí, poznávat zvířata a rostliny a pečovat o ně, zvelebovat školní zahradu společně s dětmi atp.

4. PROJEKTOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

V praktické části je využito projektového vzdělávání v rámci projektu, který se zaměřuje na rozvoj environmentální senzitivity. V této kapitole se seznámíme se všemi potřebnými částmi při realizaci projektu.

4.1 Definice

V rámci předškolního vzdělávání se ještě nebavíme o výuce, ale termín „projektová výuka“ podle odborné literatury Z. Syslové bereme jako inovativní možnost vzdělávání

v MŠ. Prezentuje ji jako metodu, která akceptuje dítě za spolutvůrce svého vlastního rozvoje a učitele jako podporu v seberozvíjecím procesu. Jde o takovou metodu, která využívá projektovou metodu a učitel v ní působí jako facilitátor. Což znamená, že zastává roli průvodce učení dětí a vytváří vhodné podmínky pro učení spontánní, dále motivuje a podporuje řešení problémů učebních a sociálních atd. Upouští se od tradiční dominantní role učitele a do popředí se dostává důraz na vzájemnou komunikaci mezi dětmi. (Syslová, 2019, s. 54)

4.2 Charakteristika

Kratochvílová (2009) definovala charakteristiku projektové metody za metodu, která využívá řadu dílčích metod vzdělávání a různých forem práce:

- Organizovaná učební činnost směřující k určitému cíli a jeho výstupu.
- Činnost, která nemůže být dopředu zcela jasně krok za krokem naplánována.
- Činnost vyžadující aktivitu žáka a jako samostatnost.
- Činnost tvořivá a reagující na změny v průběhu projektu.
- Činnost převážně vnitřně řízená – autoregulovaná.
- Činnost teoretická i praktická rozvíjející celou osobnost žáka a vedoucí k odpovědnosti za výsledek.
- Praktická činnosti, zkušenost a využití teorie motivuje žáka k učení a přispívá k rozvoji jeho sebepojetí.“

(Kratochvílová, 2009, s. 38)

4.3 Projekt a problém

Problém je jádrem projektové metody. Je to určitá obtíž, se kterou se musíme vyrovnat a proces vyrovnávání se neobejde bez řady poznávacích aktivit, tedy bez jistého intelektuálního snažení. Problém formulujeme do jedné či do více otázek. Je tedy vlastním místem koncentrace učiva, které se má osvojit cestou projektové metody. Projekt bývá širší a

tudíž zde nezůstává pouze základní problém, ale je obklopen řadou dílčích problémů nebo-li kroků, jejichž řešení je předpokladem k vyřešení základního problému.

(Valenta, 1993, s. 5)

4.4 Pedagogický projekt

Syslová uvádí, že pedagogický projekt je brán jako jednorázový, mimořádný plán. Tento plán má mít za výsledek nějaký výstup například praktický výrobek, stavbu, výtvarné dílo, slovesný nebo dramatický produkt. (Syslová, 2019, s. 14)

Burkovičová považuje pedagogický projekt za základní východisko vzdělávací práce v MŠ. Bere pedagogické projektování za způsob řešení pedagogického problému, který je identifikovaný a pojmenovaný. Průběh řešení pedagogického problému je dobře promyšlený a je realizován v rámci didakticky připravených činností. (Burkovičová, 2008, s. 41)

4.5 Projektování a cíle

Na práci s cíli a jejich důležitost při projektování jsou mezi pedagogy různé názory. Ovšem bez cílů projektovat nelze, jelikož cíl nám nejenom ukazuje směr našeho působení, ale také díky němu můžeme jednoduše hodnotit naše pedagogické působení. Z našich cílů by měly jasně vyplynout odpovědi na otázky: Proč? Koho? Co? Kdy? Jak? Za jakých podmínek? S jakými očekávanými efekty vzdělávání?

Tabulka č. 1: Projekt a jeho komponenty

Vzdělávat	Zdroje	Komponenty
PROČ?	Uznávané hodnoty, smysl, očekávání, potřeby, postoje, perspektivy společenské, skupinové a individuální atd.	Funkce a cíle vzdělávání
KOHO?	Analýza kolektivu dané třídy (zvláštnosti sociální, věkové,	Charakteristiky učících se

	generační, etnické atd.)	
CO?	soubor tematických celků a jejich rozpracování do tematických oblastí (poznatky, zkušenosti z každodenního života, praktické a pracovní zkušenosti)	Obsah vzdělávání
KDY?	Přibližné určení doby plnění (jak jdou časově za sebou)	Čas
JAK?	Předložení strategie učení, učební situace, způsoby interakce a komunikace, organizace života ve škole a ve třídě, mimoškolní aktivity atp.	Metody a postupy
ZA JAKÝCH PODMÍNEK?	Legislativa, řízení, financování, vybavení, klima, učební prostředí, spolupráce školy s komunitou, podpůrné materiály	Organizace
S JAKÝMI OČEKÁVANÝMI EFEKTY?	Určení pravidel při hodnocení (funkce a kritérium evaluace, metody, nástroje, způsoby sdělování výsledků)	Kontrola a hodnocení

(Svobodová a kol. 2010, s. 41)

Tímto je uzavřena teoretická část bakalářské práce, která představuje teoretická východiska pro následné vytvoření praktické části a jejího projektu.

Praktická část

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na rozvoj environmentální senzitivity prostřednictvím pedagogického projektu (dále jen projekt), vytvoření projektu a jeho následného ověření v konkrétní mateřské škole. Nejdříve jsou nastaveny cíle praktické části, plán projektu, jeho dílčí vzdělávací cíle, očekávané výstupy, konkretizované očekávané výstupy, vzdělávací metody, organizační formy, pedagogické zásady, nástroje pro reflexi projektu a vzdělávací nabídka. Vše dle RVP PV a ŠVP v dané mateřské škole, kde bude projekt realizován. Budou posíleny vědomosti, dovednosti a postoje dětí. Projekt bude v mateřské škole realizován v rámci souvislé pedagogické praxe. Na konci týdne proběhne rozhovor s učitelkou dané třídy, která má v projektu roli nezávislého pozorovatele. Program projektu bude cílit na vnímání přírody kolem nás, aktivní pobyt venku a na společně vytvořený přírodní prvek na školní zahradě, o který se budou moci děti starat a vybudovat si tak environmentální senzitivitu. Projekt environmentální výchovy bude v rozsahu jednoho týdne v mateřské škole pro jednu třídu.

5. Cíle praktické části

HLAVNÍ CÍL:

- Prostřednictvím projektu rozvíjet environmentální senzitivitu.

DÍLČÍ CÍLE:

- Vytvořit projekt pro děti předškolního věku na podporu rozvoje environmentální senzitivity v rámci jednoho týdne, včetně pomůcek a metodického postupu pro pedagogy.
- Projekt zrealizovat, ověřit a vyhodnotit v konkrétní edukační realitě.

6. Projektování praktické části

Tabulka č. 2: Projektování

Vzdělávat	Zdroje	Komponenty
PROČ?	Vytvořit environmentální projekt pro děti předškolního věku na rozvoj environmentální senzitivity v rámci jednoho týdne, včetně pomůcek a metodického postupu pro učitele. Tento projekt ověřit a vyhodnotit.	Funkce a cíle vzdělávání
KOHO?	Pro děti z vesnické mateřské školy ve věku 3-4 roky. Tato škola byla zvolena, jelikož její vedení je otevřené novým možnostem a okolí mateřské školy nabízí vhodné prostředí pro environmentální činnosti. Ve třídě je jeden chlapec vietnamské ho původu, který rozumí i hovoří česky a není zde žádné dítě se speciálními vzdělávacími potřebami.	Charakteristiky učících se
CO?	Projekt je rozdělen do pěti celků pro každý den jeden na: Morenování (zvyky a tradice odchodu zimy), Volání slunce (seznámení s jarem, počasím, zaměřeno na spolupráci dětí), Rostliny (seznámení s druhy jarních květin, základní podmínky rostlin pro život), Broučci (seznámení s hmyzem, rozvoj empatie a snahy pomoci slabším), Brána do jara (opakování poznatků z předchozích dnů, vytvoření herního přírodního prvku na	Obsah vzdělávání

	zahradě školy)	
KDY?	Projekt je organizován v rámci jednoho týdne tzn. pěti dnů pro ranní směnu v mateřské škole. Aktivita jsou navrženy každý den na ranní hry, komunitní kruh, pohybovou chvilku, řízenou činnost, pobyt venku a realizován na konci března 2023 na souvislé pedagogické praxi.	Čas
JAK?	Pomocí metod: Metoda slovní (monologické, dialogické činnosti, práce s knihou), metoda praktická (pohybové, pracovní, výtvarné činnosti, laborování), metoda názorně demonstrační (pozorování, předvádění, obrazový materiál, projekce), metoda aktivizační (samostatné práce dětí, výzkumné, badatelské aktivity). (Maňák, 2003, s. 48) A organizačních forem: frontální, skupinová, individuální, individualizovaná. (Skalková, 2007, s. 220)	Metody a postupy
ZA JAKÝCH PODMÍNEK?	Potřebné didaktické materiály jsou vyrobeny a financovány autorkou či jsou využity pomůcky, které mateřská škola už vlastní. Program je řízený autorkou za dohledu nezávislého pozorovatele (učitelky dané třídy).	Organizace
S JAKÝMI OČEKÁVANÝMI EFEKTY?	Byl pedagogický projekt přínosný pro děti a pro mateřskou školu? Metody hodnocení: rozhovor s dětmi, rozhovor s učitelkou dané	Kontrola a hodnocení

	třídy, její názory, sebereflexe	
--	---------------------------------	--

Aktivity jsou zaměřeny na **vnímání probouzející se jarní přírody**. V projektu se děti setkávají s poznáváním jarních rostlin, experimenty na pochopení základních podmínek rostlin pro jejich růst, poznáváním zvířat, seznámením s životním cyklem motýlů, ochranou slabších, kolektivní prací, sázením stromů, podílením se na budování přírodních prvků na zahradě, ochranou vody, vnímání měnící se přírody a další.

Projekt obsahuje:

Pohybové aktivity, práci s knihou/příběhem, poznávací činnosti, hudební činnosti, výtvarné a pracovní činnosti, aktivity na pobyt venku a další.

Pedagogický projekt je proveden pomocí činností a předem připravených aktivit pro jednu třídu jedné mateřské školy. V rámci projektu je také cílem trávit s dětmi více času venku, vybudovat pozitivní vztah k přírodě a společně vylepšit školní zahradu o nějaký přírodní herní prvek. Po provedení všech aktivit učitelka sdělí své názory na navržené aktivity a projekt, jak si myslí, že děti obohatil dle jejich individuálních potřeb a zájmů, jestli byl projekt přínosný. Dle rozhovoru s dětmi, učitelkou dané třídy a následné sebereflexe se usoudí úspěšnost projektu a jestli bude doporučen pro ostatní učitele nebo nikoliv.

POUŽITÉ PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:

Zásada uvědomělosti a aktivity, spojení teorie s praxí, zpětné vazby, zásada soustavnosti, přiměřenosti, vědeckosti, individuálního přístupu.

(Šmelová, Prášilová, 2018, s. 134)

NÁSTROJE PRO REFLEXI PROJEKTU:

Rozhovor s dětmi, rozhovor s učitelkou, sebereflexe, vyhodnocení konkretizovaných očekávaných výstupů směrem k dětem.

POUŽITÉ TAXONOMIE CÍLŮ:

- Kognitivní (vzdělávací): jakou vědomost učíme = K

- Afektivní (postojové): mají vztah k oblasti emocionální, vytváření hodnot a postojů = A
- Psychomotorické (výcvikové): osvojování si psychomotorických dovedností, řeči, psaní, kreslení, manipulace s věcmi a nástroji = P

(Šmelová, Prášilová, 2018, s. 100)

Zkratky taxonomií jsou dále použity v projektu u konkretizovaných očekávaných výstupů.

7. Projekt: Voláme jaro

Téma ŠVP: Barevné korálky

Integrovaný blok: Jaro

Věková skupina dětí: 3-4 roky

Počet dětí ve třídě: 23

7.1 Vzdělávací cíle:

Tabulka č. 3: Vzdělávací cíle

Tabulka byla převzata z pedagogického deníku v rámci praxe.

Biologická oblast	Psychologická oblast	Sociální oblast (interpersonální, sociálně kulturní environmentální)
- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí - Rozvoj a užívání všech smyslů	- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.) - Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu	- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí - Rozvoj kooperativních dovedností

7.2 Očekávané výstupy:

Tabulka č. 4: Očekávané výstupy

Tabulka byla převzata z pedagogického deníku v rámci praxe.

Biologická oblast	Psychologická oblast	Sociální oblast (interpersonální, sociálně kulturní environmentální)
<ul style="list-style-type: none"> - Vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu - Vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vnímat, že je zajímavé dozvídat se nové věci, využívat zkušenosti k učení - Vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách 	<ul style="list-style-type: none"> - Pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.) - Spolupracovat s ostatními

7.3 Konkretizované očekávané výstupy:

Tabulka č. 5: Konkretizované očekávané výstupy

Tabulka byla převzata z pedagogického deníku v rámci praxe.

Biologická oblast	Psychologická oblast	Sociální oblast (interpersonální, sociálně kulturní environmentální)
<ul style="list-style-type: none"> - Děti dle svých i. možností cvičí dle vzoru uč. (chodí po špičkách, polohuje ruce, části těla na podložku, provede cvik atd.) (P) - Roztřídí vůně na příjemné a nepříjemné (aromaterapie) (A) 	<ul style="list-style-type: none"> - Dítě zopakuje básničku (K) - Dítě si zapamatuje a zazpívá písničku s doprovodem hudebních nástrojů (K) - Dítě vyhledává obrázky v knihách a encyklopediích (K) - Dítě ochutná řeřichu a vyjádří názor na chuť řeřichy (A) - Dítě odpovídá na návodné otázky, při poslechu příběhu (K) - Dítě dle svých i. možností 	<ul style="list-style-type: none"> - Dítě ochraňuje ostatní živočichy a neublíží jim. (A) - Dítě vysvětlí základní péči o rostliny (K) - Roztřídí jarní rostliny (bledule, sněženka, tulipán) (K) - Dítě spolupracuje s ostatními dětmi při skupinových činnostech (A)

	popíše, jak vypadá Morena a co představuje (K)	
--	--	--

7.4 Vzdělávací nabídka + metodický postup

Tabulka č. 6: Morenování (vynesení zimy)

<p>RANNÍ HRY Organizační formy: individuální; individualizovaná, skupinová Metody vzděl.: Slovní (dialogické); názorně demonstrační (předvádění), praktické (výtvarná a manipulační činnost)</p> <p>Pomůcky: Dřevěné korále, šňůrky, vodové barvy, voda, štětce, výkresy</p> <p>KOMUNITNÍ KRUH</p> <p>Organizační forma: frontální Metody vzděl.: slovní (monologické, dialogické), názorně demonstrační (predstavení obr.), aktivizující (diskuse)</p> <p>Pomůcky: napsaná básnička</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Navlékáme korále pro paní Morenu (dřevěné korále), malujeme korále (vodové barvy) <ul style="list-style-type: none"> • Komunitní kruh: Motivace: „Dnes děti půjdeme vynést Morenu! Víte kdo to je? Je to paní zima, kterou když vyneseme, tak už konečně přijde jaro! Kdo zkusil paní Moreně navlékat korále? A ještě se naučíme básničku, kterou budeme říkat při zahánění Moreny. Po svačince si ji ještě znovu zopakujeme.“ • Metodický postup: Otázky: Jaký byl víkend? Co je dnes za den? Jaké je počasí? Nácvik básničky: <i>Morenu dnes vyneseme, (ukazujeme svaly)</i> <i>Zimou už se netřeseme. (křížem se hladíme po ramenou)</i> <i>Sluníčko už bude hrát, (pohládíme se na obličej)</i> <i>Není co si více přát. (poskakujeme)</i> <i>Všechno zase pokvete, (dřepneme a ukážeme růst – vstáváme)</i> <i>Všem to dneska řekněte. (ukazujeme od pusy)</i>
---	--

RANNÍ CVIČENÍ

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

Metoda slovní (monologická, dialogická), vysvětlování

Metoda aktivizující (hra)

Metoda názorně-demonstrační, Metoda praktická (pohyb. Dovednosti)

Pomůcky:

Bez pomůcek

ŘÍZENÁ ČINNOST

Organizační formy:

Frontální, individuální

Metody vzděl.:

metoda slovní (monologické i dialogické)- vysvětlování, výklad, rozhovor, diskuze

metody názorně

demonstrační- obrazový materiál, praktická ukázka
aktivizační (hra)

Pomůcky:

Napsaná báseň, překážky k sestavení dráhy, Morena, šátek, korále

POBYT VENKU

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

metoda slovní (monologické i

Motivace: „Pozor, pozor, paní Morena honí!“

Metodický postup:

- **Pohybová chvílka: Rušná část** – paní Morena honí (honička) – vysvětlení pravidel: „Pozor, pozor, paní Morena honí! Jedno dítě společně s učitelkou bude Morana a bude honit ostatní děti, koho ona chytí, tak se vymění s Moranou.“
- **Relaxace:** Teď jsme všichni unavení z honičky, lehneme si na záda a musíme nabrat spoustu síly, abychom mohly tu pravou paní Morenu vynést. Dýchej do břicha natáhni nohy, dej ruce na břicho a všimni si, jak se zvedá nahoru, a jak padá dolů.

Vynesení Morany

- **Motivace:** „Dneska děti půjdeme vynést Morenu, víte kdo to je?“
- **Metodický postup:**
- vysvětlení zvyku vynesení Moreny: „Dneska děti půjdeme vynést Morenu, víte kdo to je? Je to taková paní zima, kterou když vyneseme, tak už zima odejde a přijde k nám konečně jaro! Tato paní Morena je symbolem nemocí a dlouhých nocí a všeho co lidem škodí, takže když my ji vyneseme odejdou s ní taky naše nemoci a starosti. Máte děti nějaké starosti, které chcete společně s Morenou vynést? Něco co vás trápí? Třeba že už nechceme sníh? A už nechceme být nemocní.“ (po kruhu děti řeknou své starosti)
- Návčik básně
- **Příprava na náročnou cestu:**
- **Motivace:** „My se teď musíme připravit na náročnou cestu, protože vynést morénu to není jen tak jednoduché! Musíme být dost silní a dát si pozor na všechny překážky, které na nás Morena nastražila!“
- Metodický postup:
- Sestavení opičí dráhy, posíláme děti s rozstupem po jednom na dráhu
- Nastrojení Moreny (šátek, korále)
- „Pamatujete si, kdo je ta paní Morena?“

Vynesení Moreny k řece, povídání o vodě, že nesmíme jen tak vyhazovat věci do vody, z jakého materiálu je Morena (dřevo, papír – rozpustí se), aktivní naslouchání přírodě (ptáci, hučící potok, bručící včela, štekající pes...)

Před vhozením Moreny do vody z ní sundáme vše co do vody

dialogické)- vysvětlování, výklad, rozhovor, diskuze metody názorně demonstrační -praktická ukázka	nepatří (šátky, korále...) zůstávají jen klacky a papír. <ul style="list-style-type: none"> ○ Můžeme házet do vody co se nám zlíbí? Proč nesmíme házet věci do vody? Proč házíme do vody Morenu a z čeho je vyrobená?
MOŽNÁ RIZIKA:	<ul style="list-style-type: none"> • V komunitním kruhu hrozí překřikování, nerespektování druhého. • Vzhledem k omezenému prostoru třídy hrozí riziko úrazu při cvičení. • Hrozí tlačení dětí a nerespektování pořadí činností při opičí dráze. • Opatření: Upozornit na porušování pravidel ve třídě, dbát na bezpečnost při cvičení.
POZNÁMKY A POSTŘEHY:	<ul style="list-style-type: none"> • Říct nejdříve, jaké starosti házíme s Morenou pryč my, potom se ptáme dětí. • Vyhrnutí rukávů před začátkem činností. • Podporovat vzájemnou ohleduplnost a toleranci mezi dětmi. • <u>U všech aktivit být dětem vzorem!</u>
PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:	Uvědomělosti a aktivity Spojení teorie s praxí Zpětné vazby Soustavnosti

Tabulka č. 7: Volání slunce

AKTVITA	POPIS
<p>RANNÍ HRY <u>Organizační formy:</u> individuální; individualizovaná, skupinová <u>Metody vzděl.:</u> Slovní (dialogické); názorně demonstrační (předvádění), praktické (výtvarná činnost), aktivizující (hra)</p> <p><u>Pomůcky:</u> prstové barvy, kartonové kolo, papír, nůžky, lepidlo</p> <p>KOMUNITNÍ KRUH</p> <p><u>Organizační forma:</u> frontální <u>Metody vzděl.:</u> slovní</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Přátelské sluníčko – uprostřed kartonový kruh namalovaný na žluto a okolo budou děti obtiskovat svoje dlaně ve směru paprsků prstovými barvami • Komunitní kruh: <ul style="list-style-type: none"> ○ Přivítání dětí, vzájemné pozdravení, ○ Kdo si tvořil sluníčko a jak se mu to líbilo? ○ Co je dnes za den, jaké je počasí, ○ Seznámení s tématem vítání jara a zaměření na

<p>(monologické, dialogické), aktivizující (diskuse)</p> <p><u>Pomůcky:</u> Bez pomůcek</p> <p>RANNÍ CVIČENÍ <u>Organizační formy:</u> Frontální</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Metoda slovní vysvětlování Metoda aktivizující (hra) Metoda názorně- demonstrační, praktická (návčik poh. doved.)</p> <p><u>Pomůcky:</u> Kruhy pro každého 1, bubínek</p> <p>ŘÍZENÁ ČINNOST</p> <p><u>Organizační formy:</u> hromadná; individualizovaná, skupinová</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Slovní (dialogické); názorně demonstrační (předvádění), praktické (hra na nástroj), aktivizující (hra)</p> <p><u>Pomůcky:</u> nástroje, text písně</p>	<p>přírodu</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Otázky, co děláme na jaře – probouzí se příroda, rodí se mlád'átka (kdo má jaké mlád'átko), ○ Na co se na jaře nejvíc těšíte? ○ Jaké rostou první jarní rostliny (sněženky, bledule, narcisy, tulipány...), ○ Co máte na přírodě nejraději (oblíbená zvířata, sluníčko, stromy, brouky...), <p>Motivace: Konečně se blíží jaro! Sluníčko nás hřeje čím dál tím víc, rozkvétají první jarní kytičky, ptáci se vracejí z teplých krajin, broučci se probouzejí a brzy schováme do skříně tlusté zimní bundy a čepice.</p> <p>Rušná část: Sluníčko – každý dostane kruh jako své slunce a běží s kruhem do rytmu bubnu ... v pravé ruce, v levé, drží oběma, chodí ve výponu, s kruhem na břicho, na hlavě na prsou</p> <p>Zdravotní cviky - položí na zem kruh, provádějí poskoky snožmo na místě, přeskočí před kruh, za, vedle, chytanou oběma rukama a pumpují nahoru a k hlavě, krouží trupem, udělají s kruhem dřep, položí sluníčko, krouží s kotníky</p> <p>Relaxace – chytáme se za ruce, jdeme k sobě blíž, sedneme si a otočíme se všichni doprava a pohladíme kamaráda po zádech, po hlavě, po pravé ruce, po levé ruce</p> <p>Motivace: „Zavoláme na jaro!“</p> <p>Návčik písně s hudebními nástroji z přírodních materiálů (ořechy, kameny, chrastítka, dřívka, vařečky)</p> <p>Písně: Na jaře (Hřej sluníčko hřej, Zajíček v své jamce sedí sám...)</p> <p>Metodický postup:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učitelka dětem recituje slova písničky • Následně přidá melodii a pohyb <i>Na jaře, na jaře, čáp jede v kočáře, (ruce v bok a podřepy)</i> <i>hej hopy, hej hopy, hej hopy hop. (poskoky)</i> <i>Čáp veze sluníčko točí se kolečko, (otočka na obě strany)</i> <i>hej hopy, hej hopy, hej hopy hop. (poskoky)</i> • Sedneme si na zem a písničku zpíváme + tleskáme do rytmu • Rozdáme Orffovy nástroje a zpíváme + hrajeme do rytmu • Zpíváme a hrajeme další písničky: <i>Zajíček v své jamce sedí sám, sedí sám ubožáčku co je ti že nemůžeš skákat, rychle skoč, rychle skoč a</i>
---	---

<p>POBYT VENKU <u>Organizační formy:</u> Hromadná, skupinová</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Metoda slovní vysvětlování Metoda aktivizující (hra) Metoda praktická</p>	<p>vyskoč.</p> <p><i>Hřej sluníčko hřej, hory doly krej, povyskoč si výše na ty naší střeše, kolo udělej. Hřej sluníčko hře, hory doly krej, ukaž mi tu stranu, kam já se dostanu, kde je můj milej.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak se vám líbilo hraní a zpívání, který nástroj se vám nejvíce líbil? <p>Volání sluníčka, skládání z šišek</p>
<p>MOŽNÁ RIZIKA:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hrozí zamazání nábytku/oblečení od barvy – opatření vyhrnout rukávy, názorně ukázat, jak si půjdou umýt ruce. • V komunitním kruhu hrozí překřikování • Při cvičení hrozí úraz z důvodu malého prostoru • Opatření: Upozornit na porušování pravidel ve třídě, dbát na bezpečnost při cvičení.
<p>POZNÁMKY A POSTŘEHY:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U přátelského sluníčka děti, které si ho chtějí vytvořit, chodí po jednom a po otisknutí si jdou umýt ruce. • Poradit dětem, kam mají ruku otisknout, aby vznikly paprsky. • <u>U všech aktivit být dětem vzorem!</u>
<p>PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:</p>	<p>Aktivity a uvědomělosti Soustavnosti Přiměřenosti</p>

Tabulka č. 8: Rostliny

<p>RANNÍ HRY <u>Organizační formy:</u> individuální; individualizovaná, skupinová</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Slovní (dialogické); názorně demonstrační (předvádění), praktické, aktivizující (hra)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kartonové puzzle s jarními květinami
---	--

Pomůcky:

Kartonové puzzle

KOMUNITNÍ KRUH

Organizační forma:

frontální, individualizovaná

Metody vzděl.:

slovní (monologické, dialogické), aktivizující (diskuse)

Pomůcky:

napsané básničky

RANNÍ CVIČENÍ

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

Metoda slovní (monologická, dialogická), vysvětlování

Metoda aktivizující (hra)

Metoda praktická (pohyb. Dovednosti)

Pomůcky:

Květiny z novin v počtu dětí, hudba, tamponek, aroma olejček

• **Komunitní kruh:**

• Líbilo se vám puzzle? Bylo to těžké nebo lehké?

• Co je dnes za den, jaký den byl včera, co bude zítra, jaké je počasí?

• Pamatujete si básničku? opakování básniček (u potoka roste kvítí, táta včera na venku našel první sněženku, do zahrádky přišlo jaro)

Květinové cvičení

Motivace: Cítíte tu krásnou vůni? Pořádě se nosem nadechněte! Všude kolem rozkvetly první jarní kytičky!

Metodický postup:

• **Pohybová chvílka:**

• **Rušná část** – p. hra květinová louka:

Každý má svou kytičku z novin, ty jsou v prostoru třídy, běháme na hudbu mezi kytičkami, nikdo na ně nešlape, když přestane hudba hrát, tak si každý najde jednu kytičku. Na hudbu chodí po prostoru a polohují ruce: vzpaží, ruce mají v bok, ruce si dají na ramena, ruce spojí dlaněmi k sobě před hrudníkem.

Po stopnutí hudby: polohují na kytičku části těla (nos, ucho, dlaň, chodidlo, koleno, zadeček, loket)

• **Zdravotně podpůrné cviky**

• v rovném sedu na kytičce, ruce za záda, střídavě zvedají pravou a levou nohu nad zem (špička je propnutá),

• v sedě obejmou kolena rukama, hlava je položena na kolenou

• leží břichem na kytičce, zanoží střídavě levou a pravou nohu, ruce podpírají bradu

• **Závěrečná část** – lehne si na záda a kdo bude hezky ležet, tak mu možná na nos přiletí nějaká krásná vůně. Kdo si přivoní ke květině, může se jít umýt (aromaterapie – vonný olejček na tamponek)

• Hodnocení vůně jako příjemnou/nepříjemnou.

<p>ŘÍZENÁ ČINNOST</p> <p><u>Organizační formy:</u> Frontální, skupinová</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> metoda slovní (monologické i dialogické)- vysvětlování, výklad, rozhovor, diskuze, brainstorming</p> <p>metody názorně demonstrační- obrazový materiál, praktická ukázka</p> <p>metody aktivizační- výzkumné, badatelské aktivity</p> <p><u>Pomůcky:</u> Obrázky, plastové (papírové) kytičky, deka, barevné podložky, semínka, misky, ubrousky, voda</p> <p>POBYT VENKU <u>Organizační formy:</u> Hromadná, individuální</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Metoda slovní vysvětlování Metoda aktivizující (hra, výzkumné, badatelské aktivity)</p>	<p>Jarní kytičky</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivace: povídání o jarních kytíčkách (obrazový materiál), názvy rostlin, jak vypadají <p>Metodický postup:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukazování obrázků s květinami, jaké mají barvy, jak se jmenují • Kimova hra – „Hádej, která barva kytičky se ztratila.“ (opakuje barvy a pak schováváme plastové kytičky popřípadě papírové) • Pohybová hra trhání květin a třídění podle barev na podložky (děti co nejrychleji roztřídí kytičky, které jsou rozmístěny v prostoru herny podle barev) • Klíčení - motivace: „My si teď ve školičce taky zasadíme nějaké rostlinky. Do naší malé zahrádky si zasadíme semínka, které se jmenují řeřicha. Vyrostou s nich malé zelené lístky, které si pak můžeme dát na chleba a jsou moc dobré a moc zdravé.“ • rozdělení na skupiny, každý klíčí svou řeřichu, nejdřív kluci potom holky, do plastových mističek dáme papírové kapesníky, na ty každé dítě nasype semínka a půjdeme je pokropit vodou a odnést na okno. • Uvedeme si každý den dva chlapce a dvě dívky, kteří se budou o semínka řeřichy starat a ráno je pokropí vodou. • „Pamatujete si nějaké kytičky z obrázků? A co jsme nechali vyklíčit na naší zahrádce za semínka? Která aktivita se vám líbila nejvíc, proč?“ <p>Procházka hledání prvních jarních kytíček (koukáme se klíčovou dírkou do jara), odemčení jara</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Vybereme si pěkné místo v lese/parku, na které s dětmi přijdeme odemknout jaro, během procházky se koukáme na kytičky, o kterých jsme se bavili. ○ Na daném místě zazpíváme jarní písně a děti odemykají během zpěvu jaro. Předávají si jarní klíč. ○ Před odchodem na oběd děti seznámíme s vrbou a stavbou brány. S dětmi dáme namočit vrbové proutky do nádoby s vodou, abychom aktivovali růst kořínků.
<p>MOŽNÁ RIZIKA:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • V komunitním kruhu hrozí překřikování, nerespektování druhého. • Vzhledem k omezenému prostoru třídy hrozí riziko úrazu při cvičení. • Hrozí uklouznutí na kytičce. • Opatření: Upozornit na porušování pravidel ve třídě, dbát na bezpečnost při cvičení.

<p>POZNÁMKY A POSTŘEHY:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nemusíme dbát na to, aby si děti zapamatovaly názvy rostlin, stačí když si rostlin všimají při vycházkách. • Zeptat se, jestli je vůně při aromaterapii příjemná. • Podporovat vzájemnou ohleduplnost a toleranci mezi dětmi. • U všech aktivit být dětem vzorem!
<p>PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:</p>	<p>Názornosti Uvědomělosti a aktivity Spojení teorie s praxí Vědeckosti Zpětné vazby</p>

Tabulka č. 9: Broučci

<p>AKTIVITA</p>	<p>POPIS</p>
<p>RANNÍ HRÝ <u>Organizační formy:</u> individuální; individualizovaná, skupinová <u>Metody vzděl.:</u> Slovní (dialogické); názorně demonstrační (obrazový materiál), praktické, aktivizující (hra, badatelské aktivity)</p> <p><u>Pomůcky:</u> Knihy a encyklopedie, plastelína, podložka</p> <p>KOMUNITNÍ KRUH</p> <p><u>Organizační forma:</u> frontální <u>Metody vzděl.:</u> slovní (monologické, dialogické), aktivizující (diskuse), názorně demonstrační (ukázka)</p> <p><u>Pomůcky:</u> Větvička vrby, encyklopedie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení knih a encyklopedií brouků, modelování brouků z plastelíny <ul style="list-style-type: none"> • Komunitní kruh: <ul style="list-style-type: none"> ○ Přivítání dětí, vzájemné pozdravení, jaký je den, kontrola semínek Motivace: „Ráno jsme se mohli kouknout do encyklopedie na různé broučky, motýly, včelky a my si dneska na ty broučky budeme hrát, protože když přichází jaro, tak se probouzejí i všichni broučci a včeličky. Oni jsou hodní pomáhají nám, aby hezky kvetly kytičky a starají se o ně.“ Metodický postup: <ul style="list-style-type: none"> - Povídání o broučcích - Ukazování v encyklopedii cyklus života motýla - Kontrola semínek

RANNÍ CVIČENÍ

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

metoda slovní vysvětlování

metoda aktivizující (hra)

**metoda názorně-
demonstrační, praktická**
(návčik poh. doved.)

Pomůcky:

Usb disk s hudbou

ŘÍZENÁ ČINNOST

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

metoda slovní (monologické i dialogické)- vysvětlování, výklad, rozhovor, diskuze, brainstorming, čtení

metoda aktivizující (hra)

**metody názorně-
demonstrační-** obrazový materiál

Pomůcky:

Příběh, vyrobený mravenec, obrázky hmyzu

Motivace: „Broučci jsou taky potravou pro ptáčky, tak teď si zahrajeme na ptáčky a na broučky.“

Metodický postup:

- **Pohybová chvílka: Rušná část** – na ptáčky a na broučky (rybičky, lovte se)
- **Zdravotně podpůrné cviky-** do hudby Míša Růžičková Broučci, kroužení ramenou, kmitání dopředu a dozadu pažemi, úklon na strany, kroužení pánví, poskoky s dlaněmi na ramenou
- **Tanec** – improvizovaný tanec na hudbu
- **Závěrečná část** – Otázka, zda si děti chtějí radši namasírovat krovky nebo odpočinout v trávě. Namasírovat krovky = masáž ramenou a krku ve dvojici s kamarádem
Odpočinek v trávě = děti si lehnou na záda a učitelka navodí takovou atmosféru, jako když děti leží na louce nebo na zahradě v trávě. Př. „Milí broučci a berušky, teď si lehněte na záda do vysoké trávy. Je tu krásně rozkvetlá louka plná květin. Dnes jste už moc pracovali a musíte si odpočinout. Rukou můžete pohladit tu vysokou trávu a kytičky kolem vás. Zhluboka dýchejte do břicha...“

Příběh Ferda Mravenec

Motivace: „Milé děti, my si dnes povídáme o všech broučcích, kteří se probouzejí po zimě a dokonce si o nich přečteme i pohádku. Teď mě ale ještě zajímá, jestli vy poznáte, co je na obrázku?“

Metodický postup:

- **otázky**, ukazování obrázků, jaké znají děti broučky
- **hra: schovka mravence** – vyzveme děti, aby šly do rohu třídy a zavřely oči, mezitím schováme v herně vyrobený model mravence tak, aby byl na viditelném místě, děti jdou hledat jen očima a ruce mají za zády
- **čtení příběhu o ploštících (broučcích):** Byl jednou jeden mravenec a ten se jmenoval Ferda, byl opravdu šikovný a pracovitý a zvládl postavit skoro cokoli, jednou postavil vozík paní berušce, pomohl opravit cvrčkovi rádio! (ukázka obrázků) A teď si přečteme, co postavil pro hodné ploštice...
- během příběhu dáme dětem doprostřed kruhu na prohlédnutí přírodniny, ze kterého mravenec stavěl domečky (mech, listy, větvičky, kůru...)

<p>POBYT VENKU Organizační formy: skupinová</p> <p>Metody vzděl.: Metoda slovní vysvětlování Metoda aktivizující (hra, výzkumné, badatelské aktivity) Metoda praktická (tvořivé činnosti)</p>	<p>Stavba domečků pro plošnice Motivace: „A teď taky postavíme pro paní plošnici a její děti domečky, jako to udělal ten hodný Ferda Mravenec v pohádce.“ Metodický postup: Děti se samy přirozeně rozdělí do skupin, jak je jim to příjemné. Mají na zahradě k dispozici 2 vzrostlé stromy, které jsou plné probouzejících se ploštic. Společně se domluví, jaký domeček budou stavět a z jakého materiálu, který si samy nasbírají na zahradě.</p>
<p>MOŽNÁ RIZIKA:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vzhledem k omezenému prostoru třídy hrozí riziko úrazu při cvičení. • Hrozí neudržení pozornosti při čtení pohádky. • Moc dlouhá řízená činnost hrozí neudržení pozornosti dětí. • Opatření: Upozornit na porušování pravidel ve třídě, dbát na bezpečnost při cvičení, prokládat čtení pohádky ukazováním obrázků, otázkami na příběh, pohybem.
<p>POZNÁMKY A POSTŘEHY:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podporovat vzájemnou ohleduplnost a toleranci mezi dětmi. • Před příběhem děti více uklidnit, posadit ke stolečkům, dbát na dodržování pravidel. • <u>U všech aktivit být dětem vzorem!</u>
<p>PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:</p>	<p>Názornosti Soustavnosti Spojení teorie s praxí Uvědomělosti a aktivity Vědeckosti</p>

Tabulka č. 10: Brána do jara

AKTIVITA	POPIS
<p>RANNÍ HRY Organizační formy: individuální; individualizovaná, skupinová Metody vzděl.: Slovní (dialogické); názorně demonstrační (předvádění), praktické (tvořivá činnost)</p> <p>Pomůcky:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tvoření slepičky (viz řízená činnost) Motivace: „Když jsme odemknuli jaro a projdeme jarní bránu, tak nám brzy přijdou Velikonoce, no a co kdybychom si naši školku hezky na ty Velikonoce vyzdobili?“

Karton, šablony, noviny, barevný papír, lepidlo, fixy, prstové barvy, bramborové razítko, štětce, voda, dřevěná vlna

KOMUNITNÍ KRUH

Organizační forma: frontální

Metody vzděl.: slovní (monologické, dialogické), aktivizující (diskuse), názorně demonstrační

Pomůcky:

Větvička vrby jívy (kočičky)

RANNÍ CVIČENÍ

Organizační formy:

Frontální

Metody vzděl.:

Metoda slovní vysvětlování

Metoda aktivizující (hra)

Metoda názorně-demonstrační, praktická

(návčik poh. doved.)

Pomůcky:

• Komunitní kruh:

Motivace: „Dneska si postavíme bránu do jara, kterou když projdeme, tak už budeme ve světě jara! A ta brána bude z takových vrbových proutků, podívejte, co na té vrbě roste za chundelaté kočičky!“

Metodický postup:

- Přivítání dětí, vzájemné pozdravení,
- jaký je den (dnes, včera, zítra)
- kontrola semínek,
- opakování básniček
- ukazování vrby jívy, kočiček, zkoumání hmatem

Motivace: „Když chceme projít bránou do jara, tak víme my vlastně, jak to jaro vypadá? Jaké je na jaře počasí?“

Metodický postup:

- **Pohybová chvílka: Rušná část Sluníčko a déšť**
- Dětem vysvětlíme pravidla: Tancujeme do hudby a když se hudba zastaví, tak učitelka řekne nějaký ze dvou signálů.
- **SLUNÍČKO** = vytáhneme se nahoru a zamáváme sluníčku
- **DÉŠŤ** = schováme se do klubička před deštěm
- **HRA: Zlatá brána otevřená, zlatým klíčem odemčená, kdo do ní vejde, tomu hlava sejde. Ať je to ten nebo ten, praštíme ho koštětem.** (děti dají ruce dolů a chycený se přidá k bráně)
- **Zdravotně podpůrné cviky-** Pozdrav slunci – jóga: nejdříve si ukážeme jednotlivé pozice ty nacvičíme
- Hora – stojíme pevně ruce a nohy u sebe, zkusíme se naklonit jestli je hora pevná (dopředu, dozadu, doprava, doleva)
- Kočka – na kolena ruce na zem, podívá se nahoru a pak dolů a vyhrbí se
- Pes hlavou dolů – rovná záda, kolena můžou být pokrčená
- Můžeme jít na pozdrav:
Pozice hory > ruce nahoru vytáhneme se > podíváme se na sluníčko a zamáváme mu > ukloníme se mu až

<p>ŘÍZENÁ ČINNOST</p> <p><u>Organizační formy:</u> Individuální, individualizovaná</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> metoda slovní (monologické i dialogické)- vysvětlování, výklad, rozhovor, diskuze, brainstorming</p> <p>metody názorně demonstrační- obrazový materiál, praktická ukázka praktická (výtvarná činnost)</p> <p><u>Pomůcky:</u> Karton, šablony, noviny, barevný papír, lepidlo, fixy, prstové barvy, bramborové razítko, štětce, voda, dřevěná vlna</p> <p>POBYT VENKU</p> <p><u>Organizační formy:</u> Hromadná</p> <p><u>Metody vzděl.:</u> Metoda slovní vysvětlování Metoda praktická (praktické činnosti) Metody aktivizační (výzkumné, badatelské aktivity)</p>	<p>k zemi > vyklepeme ruce > přechod do pozice kočky > pozice psa > přiskočíme nahoru k rukám a pomalu se zvedáme nahoru > podíváme se jestli už to sluníčko svítí a celé opakujeme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Závěrečná část – jogínská relaxace, turecký sed, ruce spojíme před hrudníkem, hluboký nádech a výdech (můžeme na výdech přidat vokalizaci „ohmm...“) <p>Tvoření slepičky</p> <p>Motivace: „Když projdeme jarní bránou, tak nám brzy přijdou Velikonoce, no a co kdybychom si naši školku hezky na ty Velikonoce vyzdobili?“</p> <p>Metodický postup:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Všem představíme výrobek a ke stolečku si voláme maximálně 3 děti, ostatní se věnují volné hře • Šablonu slepičky pomažeme lepidlem a nalepíme na ni novinová peříčka • Celou slepičku přilepíme na karton a dolepíme hřebínek a zobák • Natřeme bramborové razítko barvou a obtiskneme do spodu kartonu vajíčka, prstem nebo korkovým razítkem natiskneme modrá kolečka, fixami děti můžou dotvořit detaily dle fantazie • Pod slepičku a pod vajíčka přilepíme slámu nebo dřevitou vlnu herkulesem <p>Stavba jarní brány</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Předem si proutky vrby po zastřížení namočíme do vody (ideálně 2-3 dny dopředu). ○ Můžeme vykopat důlek cca 10-15 cm, ale proutky jde do země zasunout docela snadno. ○ S dětmi přihrneme k zasazeným proutkům malé kopečky kompostu nebo hlíny, aby byly stabilnější. ○ Vysvětlíme, co takový strom potřebuje, aby byl silný a dobře vyrostl. (slunce, vodu, živiny – kompost) ○ Společně s dětmi zasazené proutky vydatně zalijeme a zálivku v prvních týdnech opakujeme každé 2-3 dny.
<p>MOŽNÁ RIZIKA:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • V komunitním kruhu hrozí překřikování, nerespektování druhého. • Vzhledem k omezenému prostoru třídy hrozí riziko úrazu při cvičení. • Hrozí, že někteří si nebudou chtít vytvořit slepičku.

	<ul style="list-style-type: none"> • Opatření: Upozornit na porušování pravidel ve třídě, dbát na bezpečnost při cvičení, nenutit do činnosti, ale zkusit vhodně namotivovat.
POZNÁMKY A POSTŘEHY:	<ul style="list-style-type: none"> • Podporovat vzájemnou ohleduplnost a toleranci mezi dětmi. • Tvoření slepičky je časově náročnější, nestihly ji vytvořit všechny děti • Děti byly málo vyhrané, vytvořit více prostoru pro volnou hru příští týden • <u>U všech aktivit být dětem vzorem!</u>
PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:	<p>Názornosti Přiměřenosti Spojení teorie s praxí Zásada individuálního přístupu Vědeckosti</p>

8. Reflexe programu

8.1 Kdy a jak proběhlo ověřování programu

Ověřování předloženého environmentálního projektu bylo realizováno na konci března 2023 ve vesnické mateřské škole U Splavu Vikýřovice. Prováděla ho autorka sama pod dohledem vedoucí učitelky, která byla v roli nezávislého pozorovatele. Projekt byl v mateřské škole realizován v rámci souvislé pedagogické praxe. Ve třídě bylo 23 dětí ve věku 3-4 roky.

8.2 Hodnocení programu s dětmi a doporučení na vylepšení

Morenování

- Ranní aktivita: Většina dětí vyzkoušela Moreně navléknout korále. Děti už byly seznámeny s Morenou z minulého týdne, takže bylo jednodušší je motivovat k navlékání.
- Komunitní kruh: Díky pohybu si děti neměly problém básničku zapamatovat.

- Pohybová chvílka: Honička se vydařila, ale někteří ji nepochopili a nechytali ostatní děti, když byly proměněny na Morenu.
- Řízená činnost: O Moreně už děti slyšely z minulého týdne, z ranních aktivit a komunitního kruhu, takže pochopily čeho je symbolem a k čemu slouží její vyhození. Jejich starosti, které chtěly společně s Morenou vyhodit, byly většinou podobné. Trápily je nemoci, kašel, rýma, bolavá noha a jeden starší chlapec řekl velmi pěkně, že ho trápí, že ještě nesvítl sluníčko. Něktěm dětem dělalo potíže odpovídat, ale jakmile ostatní začaly říkat jejich starosti, přidaly se všichni.
- Pobyt venku: Akce byla vydařená. Kolemjdoucí se usmívali a přáli jsme si navzájem krásné jaro. S dětmi jsme naslouchali zvukům přírody, jak hučí potok a zpívají ptáci. Názorně jsme si ukázali, že do vody se nesmí házet odpadky, protože tam zůstanou napořád a voda by byla špinavá. Rozloučili jsme se s Morenou a se zimou, odstrojili vše co do vody nepatří a vhodili jsme ji do řeky.

Volání slunce

- Ranní aktivita: Ne všechny děti se chtěly zapojit, tak nebyly nuceny do činnosti a sluníčko si vytvořily jen ty, které chtěly. Společně jsme si nejdříve ukázali, jak se půjdou po činnosti umýt a díky tomu nevznikl žádný problém s umazáním.
- Komunitní kruh: Při dotazování na to, co mají děti na jaře nejraději odpovídaly různě. Děti se těšily na odrážedla, sluníčko, hraní v písku, kytičky, že už bude teplo atd.
- Pohybová chvílka: K rušné části se nechtěl připojit jeden chlapec, ale po vhodné motivaci se povedlo zapojit všechny děti. Ze začátku byl trochu problém dostat děti do požadované pozice v kruhu pro vzájemnou masáž, ale jakmile se to povedlo vysvětlit, tak se aktivita vydařila.
- Řízená činnost: Na zpěv byly děti zvyklé a bylo vidět, že zpívají často. Při hraní na netradiční orffovy nástroje se dokázaly skvěle odreagovat.
- Pobyt venku: Při skládání sluníčka se sice nezapojily všechny děti, ale ani k tomu nebyly nuceny. Ty, které se zapojily, to zvládly zorganizovat a určit si svého pomyslného vedoucího. Jeden chlapec si chtěl vytvořit sluníčko sám a taky se

mu povedlo, i když by pro dospělého nemuselo vypadat jako sluníčko, byla to totiž jen hromádka klacíků.

Rostliny

- Ranní aktivita: Mladším dětem dělaly puzzle trochu obtíže, ale když zkusily ty jednodušší, tak se jim sestavení podařilo a nakonec vše hodnotily kladně.
- Pohybová chvilka: Do rušné části se 3 děti nezapojily, ale ke zdravotním cvikům se poté přidaly. Netradiční relaxace ve formě aromaterapie se vydařila a děti si chtěly přičichnout znovu. Pro rušnou část jsem zvolila vážnou hudbu Mozarta a ta nejspíš děti nezaujala, a proto ty 3 děti od činnosti odešly.
- Řízená činnost: Povídání o květinách děti upoutalo. Největší úspěch sklídila aktivita trhání kytíček, u které se všichni aktivně zapojily a ostatní děti dokonce fandily. Při klíčení se chtěly děti o malou zahrádku starat a na konci týdne se povedlo řeřichu vyklíčit i ochutnat.
- Pobyt venku: Všechny se chtěly podívat klíčovou dírkou do jara i vícekrát. Při odemykání jara se nedostalo na všechny, aby otočily klíčem. Tato akce byla pěkná, ale děti spíše více vnímaly přírodu okolo a zpěv písni na ně byl už dost dlouhý, takže bych spíš doporučila zazpívat jednu maximálně dvě písni.

Broučci

- Ranní aktivita: Prohlížení knih děti zaujalo jen na chvíli, ale i tak se koukaly se na různé druhy motýlů a brouků a doptávaly se, či je to inspirovalo k modelování brouků z plastelíny. Seznámily se s životním cyklem motýlů a dalšími zvířaty, která žijí v lese. Jedna holčička se při vyhledávání hmyzů stále vyptávala, jak se jmenují a na další informace o nich.
- Komunitní kruh: V komunitním kruhu jsme si ukázaly obrazový materiál různého hmyzu a děti poznaly většinu z nich. Nevzpomněli si pouze na čmeláka. Dále se vyptávaly, k čemu jsou nám vůbec někteří broučci užiteční a tak dále. Určily se další děti, které se budou starat o řeřichu. Děti zapomněly, jak se semínka jmenovala, což jsme si hned připomněli.

- Pohybová chvílka: Rušná část byla podobná té z předchozího dne, proto ji děti už lépe pochopily. Děti cvičily dle svých individuálních možností, nebyly upravovány, pouze motivovány a cvik byl předveden. Nejvíce se však osvědčil improvizovaný tanec, u kterého se odreagovaly. Děti se rozhodly pro relaxaci v trávě. Tato pohybová chvílka byla delší než všechny předchozí, proto byl komunitní kruh kratší, ale stále nebyl dodržený přesný čas přesunu na svačinu asi o 10 minut.
- Řízená činnost: U aktivity s obrázky hmyzu byly děti soustředěné a znaly většinu z nich. Hra hledání mravence byla u dětí velmi oblíbená a zahrály jsme si ji hned třikrát. Čtení příběhu Ferdy Mravence o plošticích bylo na některé děti dlouhé. Tato aktivita byla z celého programu nejslabší, jelikož se mi nepovedlo udržet pozornost dětí. Jeden chlapec porušoval pravidla, a když se k němu přidaly i další děti, bylo složité udržet pozornost těch, které příběh zajímal. Doporučila bych posadit děti spíše ke stolečkům a pružně reagovat na porušování pravidel. Možná by pozornost vylepšilo ukazování více obrázků a nebo více zapojení pohybu do příběhu.
- Pobyt venku: Děti si nejdříve vyhrály na hřišti a poté měly přibližně půl hodiny na stavbu domečků. Nebyly nuceny do aktivity, ale vhodně motivovány předchozím příběhem. Děti se samy přirozeně rozdělily do skupin a společně se domlouvaly na podobě domečku. Jedna skupina stavěla domeček zapichováním klacíků do země jako stěny, doprostřed daly mech jako postýlku a okolo naskládaly travičku a kytičky jako potravu pro broučky. V této skupině byla převážně děvčata. Druhá skupina převážně chlapecká stavěla domeček jen ze dřeva tím způsobem, že naskládaly větvičky na hromadu. Třetí skupina nechtěla stavět domečky pro ploštice, ale pro mravence. Jejich domeček se skládal z hlíny a jehličí a vypadal jako mraveniště.

Brána do jara

- Komunitní kruh: Děti poznaly vrbu jívu, podívaly se na ni zblízka a dotekem se jim moc líbilo prozkoumávat kočky. Potom jsme si povídali, že budeme tento strom společně sázet do země na školní zahradě. Děti se seznámily s tím, co takový strom potřebuje a bylo určeno, kdo se o něj bude starat a zalévat ho, a že se

budou střídat. O Velikonocích mluvily děti převážně pozitivně, že se na ně těší. Jedno děvče povídalo, že ji mrzí, že nemůže chodit s otcem a bratrem na koledu taky.

- Pohybová chvílka: Hra na aprílové počasí byla pochopena hned a děti si ji chtěly zahrát hned několikrát. Další hra na zlatou bránu byla složitější, jelikož ji neznaly, a tak se nepovedlo, aby ji pochopily všechny děti. Myslím, že kdyby ji hrály znovu, už by jí rozuměly i ty pomalejší a bavila by i je. Jóga pozdrav slunci byla dobře motivovaná, děti poznaly co je to jóga a kdo je to jógín a chtěly se jím taky stát. Při relaxaci s chutí vydávaly všechny jógínské zvuky.
- Řízená činnost: Individuální práce s dětmi při kreativní činnosti byla dobře zvolená, jelikož ostatní se věnovali volné hře, kterou potřebovaly, jelikož byly tento týden méně vyhrané než obvykle. Kreativní činnosti jsou děti v této školce zvyklé dělat často a většina se chtěla zapojit sama od sebe. Slepíčka byla časově náročnější a nestihly jsme jí dolepit dřevitou vlnu. Ta se dodělala další týden.
- Pobyt venku: Nejdřív se děti věnovaly volné hře na zahradě a poté si znovu zopakovaly, co potřebuje strom k růstu, což si děti dobře pamatovaly. Autorka zapíchla pruty do země a děti je přidržely a přihrnuly hlínu, kterou potom zašlapaly. Společně si zazpívaly písničku z dnešní hry o zlaté bráně a nakonec se brána zalila dostatečným množstvím vody a určil se zahradník na další den, který se bude o bránu starat.

8.3 Hodnocení projektu učitelkou

Po dokončení projektu byl proveden rozhovor s učitelkou dané třídy, aby mělo hodnocení projektu lepší vypovídající hodnotu. Tyto předložené otázky jsou opěrnými body, dle kterých učitelka projekt hodnotila.

Struktura rozhovoru s nezávislým pozorovatelem (vedoucí učitelkou), dle kterého je projekt hodnocen:

- o Celkový dojem z projektu (aktivity, náročnost, praktičnost)?
- o Jsou aktivity přiměřené věku dětí?

- Bylo využito vhodných učebních pomůcek?
- Byly metody vzdělávání použity vhodně? (skupinová, aktivizující, praktická, projektová metoda...)
- Zaujala vzdělávací nabídka děti? Zapojovaly se do činností?
- Jaká byla komunikace mezi učitelkou a dětmi?
- Změnila byste něco na aktivitách (přidat, vynechat)?
- Která aktivita Vás zaujala nejvíc a proč?
- Kterou aktivitu hodnotíte jako nejslabší a proč?
- Jakákoliv další doporučení?

Samotné hodnocení:

„Učitelka Bára Viktorinová v rámci projektu pracovala s dětmi aktivně, jednotlivé činnosti s dětmi byly navrhovány přiměřeně věku dětí. Bylo využito vhodných učebních pomůcek a práce s dětmi byla obohacena i pomůckami z netradičního materiálu. Projektová metoda i ostatní metody byly vhodně zvoleny a podněcovaly děti v aktivitě. Líbily se mi především skupinové aktivity (přátelské slunce, stavba slunce, stavba domů pro ploštice), které upevnily vztahy mezi dětmi. V jednotlivých naplánovaných činnostech se zapojila většina dětí, děti spolupracovaly se zájmem, projevovaly emoce. Učitelka s dětmi hovořila klidným, spisovným jazykem, byla milá, pružně reagovala na případné problémové situace. Velice podařené byly pohybové a hudební pohybové chvílky s využitím tělovýchovného náradí, výtvarná práce – slunce a slepička, využití přírodního materiálu při stavění domečků pro broučky, zhotovení Morany a loučení se zimou, odemykání lesa-vítání jara.

Méně podařená se jevila literární výchova. Děti byly většinu času v pozici, kdy poslouchaly četbu či povídání, opadla soustředěnost a to se projevilo poklesem kázně dětí. Každodenní činnosti byly pečlivě naplánované, vhodně navazovaly na dané téma, děti spolupracovaly, projevovaly zájem a spokojenost. Doporučuje se při plánování u činností

dodržovat dobu soustředěnosti dle věkové skupiny, prostřídat s pohybovou částí, hrou na tělo, říkadly s pohybem.“

8.4 Sebereflexe

Hlavním cílem bylo rozvíjet environmentální senzitivitu v rámci projektu. Tento cíl byl naplněn v celé své podstatě, jelikož v rámci předloženého projektu měly děti každý den možnost přiblížit se k přírodě, poznat ji svými smysly a dozvědět se o ni nové informace, čímž si k přírodě vytvořily pozitivní vztah a více vnímaly její všudypřítomnost.

Dílčím cílem bylo vytvoření environmentálního projektu pro děti předškolního věku včetně pomůcek a metodického postupu, jeho ověření v mateřské škole a následného hodnocení, což se povedlo. Tento pedagogický projekt byl velmi zdařilý, děti zaujal a vytvořil jim povědomí o probouzející se jarní přírodě kolem nich. Vytvořené didaktické pomůcky byly hodnoceny dětmi i pedagogem kladně, byly vytvořeny z netradičního materiálu v souladu s udržitelností tzn. že byly vytvořeny převážně z odpadu, recyklovaných a recyklovatelných materiálů. V rámci programu jsme trávili s dětmi dostatek času venku, měly prostor vybudovat si k přírodě kladný vztah a společnými silami byla na zahradě zasazena vrbová jarní brána, která ve škole zůstane jako upomínka na tento projekt, a pokud se o ni budou děti dobře starat, vytvoří si pěkný živý herní prvek, který vydrží několik desítek let.

Projekt určitě může být doporučen ostatním pedagogům jen s malými změnami. Poupravila bych čtení příběhu o Ferdu Mravencovi a to tak, že bych příběh zkrátila, či proložila více pohybem. Dále si nestihly vytvořit všichni slepičku, tudíž bych doporučila buď pomoc asistentky, aby mohlo více dětí pracovat, či vymezit více času pro tvoření nebo aktivitu posunout do dalšího týdne pro děti, které si výrobek nestihly udělat.

Z organizačních forem se osvědčila org. forma skupinová, kdy byly děti pro některé aktivity rozděleny na skupiny a dařilo se dětem v těchto skupinách lépe, než kdyby byly všechny po hromadě. Často se děti do skupin měly možnost rozradit samy, což je vždy nejlepší a děti jsou spokojenější. Forma frontální byla využita při cvičení a v komunitních kruzích. Avšak nejlépe se povedlo děti nadchnout přírodou a daným tématem v

rámci individuální formy při ranních činnostech nebo při tvoření, kdy je možnost se dětem více přiblížit, naplno se jim věnovat a předat jim naše nadšení do tématu napřímo.

Ze vzdělávacích metod byla využita velmi často metoda praktická, aby si vše, o čem si povídáme, děti mohly rovnou vyzkoušet, což se povedlo a děti z toho měly velký zážitek. Metody slovní byly využity hlavně v komunitním kruhu, bylo spoustu prostoru pro diskuzi, dále při vysvětlování pravidel her a při seznamování dětí s aktivitami. Metoda slovní při práci s knihou byla méně vydařená, kvůli dlouhému příběhu. Dále metodu názorně demonstrační jsem se snažila využít co nejlépe. K motivaci a názorné demonstraci bylo použito různých příběhů, knih, obrázků, reálných věcí, přírodnin, modelů atd. Metoda aktivizační se také velmi osvědčila při samostatných pracích dětí např. při stavění úkrytů pro broučky či stavění brány.

NAPLŇOVÁNÍ KONKRETIZOVANÝCH OČEKÁVANÝCH VÝSTUPŮ

1. Biologická oblast

Některé děti zvládly cvičit dle instrukcí, ostatní se přidaly, když jsem po slovním pokynu ukázala daný pokyn na svém těle nebo opakovaly podle ostatních dětí. Všechny děti zvládly roztrdit a ohodnotit vůně při aromaterapii a hodnotili všechny kladně.

2. Psychologická oblast

Všechny děti zvládly zopakovat básničku i společně s pohybem. Písničku i s doprovodem zvládly v rámci svých individuálních možností všechny děti. Všechny děti si v knihách a encyklopediích prohlížely různé obrázky hmyzu a dalších zvířat. Většina dětí ochutnala vyklíčenou řepičku. Odpovídat na dotazy při poslechu čtení příběhu dělalo mladším dětem velký problém hlavně kvůli neupozornění na pravidla a porušování kázně. Starším dětem nedělalo problém popsat, jak Morena vypadá a co představuje, jelikož jsme si to často připomínali i předchozí týden, mladší děti dokázaly popsat, jak vypadá, ale některým dělalo obtíž vysvětlit, co představuje.

3. Sociální oblast

Povedlo se v některých dětech vzbudit empatii pro druhé tvory. Některé děti ubližovaly broučkům a po proběhnutí programu, to dělalo míň dětí a někteří je dokonce okřikovaly, že to dělat nesmí, že to broučky bolí. Většina dětí dokázala říct, co potřebuje

rostlina pro to, aby mohla vyrůst a uměli se starat o svou řeřichovou zahrádku v mateřské škole. Většina dětí už nyní s přehledem pozná sněženku, bleduli a některé další jarní rostliny. Nikomu nedělalo problém se zapojit do skupinových činností. Děti si našly kamarády, se kterým tvořily úkryty pro hmyz, a pokud se jim v jedné skupině nelíbilo, přidali se k jiné.

Závěr

Vypracovaný návrh projektu lze prakticky využít v programu mateřských škol, pokud si učitelé nejsou jistí, jak projektovat enviromentální výchovu, osvětu a vzdělávání do svých výchovně vzdělávacích plánů. Dále může být nabídnutý jako inspirace rodičům nebo lektorům volnočasových aktivit, kteří mají zájem děti rozvíjet v těchto tématech.

Abych zodpověděla na otázku zda-li byl pedagogický projekt přínosný pro děti a pro mateřskou školu, musím říct, že u této mateřské školy měl projekt velký úspěch. Děti jsou zde zvyklé na procházky do blízké přírody a jsou obklopení lesem, loukou, farmou, parkem i potokem, takže k přírodě mají blízko a bylo tak jednodušší u těchto dětí environmentální senzitivitu rozvíjet.

Mohu tedy navržený projekt doporučit pro učitele k inspiraci a využití v mateřských školách. Myslím, že i když nemá mateřská škola ve svém okolí tolik možností vycházek do přírody, stále se dá využít spoustu aktivit z nabízeného projektu a ideální prostředí si začít tvořit na zahradě mateřské školy, třeba zrovna využitím aktivity sázení vrbové brány.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo prostřednictvím pedagogického projektu poukázat na místo a uplatnění enviromentální výchovy, osvěty a vzdělávání v předškolním vzdělávání. V teoretické části byla vymezena všechna potřebná teoretická východiska, jako co je to EVVO, projektová metoda, vývoj předškolního dítěte, jaké metody se využívají v předškolním vzdělávání a další. Hlavním cílem praktické části byl rozvoj environmentální senzitivity pomocí projektu. V předložené práci byl představen návrh na týdenní projekt EVVO na rozvoj environmentální senzitivity. Byl realizován v jedné třídě ve vesnické mateřské škole. Zúčastnilo se ho 23 dětí ve věku 3-4 roky. Tento projekt byl poté ověřen a díky tomu byly všechny stanovené cíle naplněny.

Seznam použitých pramenů a literatury

- AMBROZYOVÁ, Veronika, Veronika ENDRŠTOVÁ a Petra SKALICKÁ. Největší přání - svět ve výuce: metodická příručka pro učitele ZŠ. Praha: Člověk v tísni Česká republika - Varianty, 2018. ISBN 978-80-7591-003-5.
- BURKOVIČOVÁ, Radmila. Pedagogické projektování a prezentace pedagogického projektu v učitelství pro mateřské školy [online]. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008 [cit. 2023-04-17]. ISBN 978-80-7368-538-6.
- BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. Komunikace dětí předškolního věku. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.
- CO JE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, OSVĚTA A VZDĚLÁVÁNÍ. Moravskoslezský kraj [online]. Ostrava, 27. 11. 2020 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/temata/zivotni_prostredi/co-je-environmentalni-vychova--osveta-a-vzdelavani-2927/
- ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- ČINČERA, Jan a Jakub HOLEC. Terénní výuka ve formálním vzdělávání. Envigogika [online]. 2016, 11(2) [cit. 2021-12-30]. ISSN 1802-3061. Dostupné z: <https://envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/533/684>
- CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-327-8.
- KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení, kooperativní škola. Ilustroval Stanislav FIALA. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-167-3.

- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-9340-5 (ve formátu EPUB).
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Teorie a praxe projektové výuky. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KRETKOVÁ, Hana. Kooperativní učení v prostředí mateřské školy. *Články rvp* [online]. 29. 1. 2007 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/1112/KOOPERATIVNI-UCENI-V-PROSTREDI-MATERSKE-SKOLY.html>
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.
- LEBLOVÁ, Eliška. Environmentální výchova v mateřské škole. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.
- MÁCHAL, Aleš. Průvodce praktickou ekologickou výchovou. Brno: Rezekvítek ve spolupráci s Lipkou - Domem ekologické výchovy, 2000, 205 s. ISBN 80-902954-0-1.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- Nejčastější dotazy k předškolnímu vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2019 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/nejcastejsi-dotazy-k-predskolnimu-vzdelavani-aktualizace-k#:~:text=Je%20mo%20C5%BEEn%20C3%A9%20vzd%20C4%9B1%20C3%A1v%20C3%A1n%20C3%AD%20d%20C4%9Bt%20C3%AD%20od,dovr%20C5%A1%20C3%AD%20minim%20C3%A1ln%20C4%9B%20dvou%20let%20v%20C4%9Bku>
- OPRAVILOVÁ, Eva. Předškolní pedagogika. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

- OTTOMANSKÁ, Vladimíra. Když se řekne rozcvička: pohybové aktivity pro předškolní děti. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1439-7.
- PASCHKE, Susanne, Dina PRETTNER, Veronika KNAPP a Nina ERTL. Kampak plaveš, pískací kačenko?: Výukový materiál pro 1. stupeň ZŠ k tématu plasty. Vienna: Südwind, 2016.
- PUGNEROVÁ, Michaela. Psychologie: pro studenty pedagogických oborů. Praha: Grada, 2019. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-2790-0.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.
- SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.
- STRAKOŠOVÁ, Zlataše a Leoš KUČERA. Ekologická výchova v mateřských školách. Pardubice: TASK klub - Ekocentrum PALETA, 1996.
- SVOBODOVÁ, Eva. Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- SYSLOVÁ, Zora a Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ. *Třídní projekty v mateřské škole*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1480-9.
- ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. Didaktika předškolního vzdělávání. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.
- ŠMELOVÁ, Eva. Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn: teorie a praxe II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1373-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

- VALENTA, Josef. Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou. Praha: IPOS ARTAMA, 1993. ISBN 80-7068-066-0.
- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Seznam zkratk

EVVO – Environmentální výchova, výuka a osvěta

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

MŠ – Mateřská škola

ŠVP – Školní vzdělávací program

TVP – Třídní vzdělávací program

P – Psychomotorické cíle

A – Afektivní cíle

K – Kognitivní cíle

Přílohy

PŘÍLOHA 1: FOTKY VÝUKOVÝCH POMŮCEK

Morena ze dřeva a krepevého papíru

Plastová stavebnice květiny

Novinové květiny

Kartonová klíčová dírka

Kartonový klíč

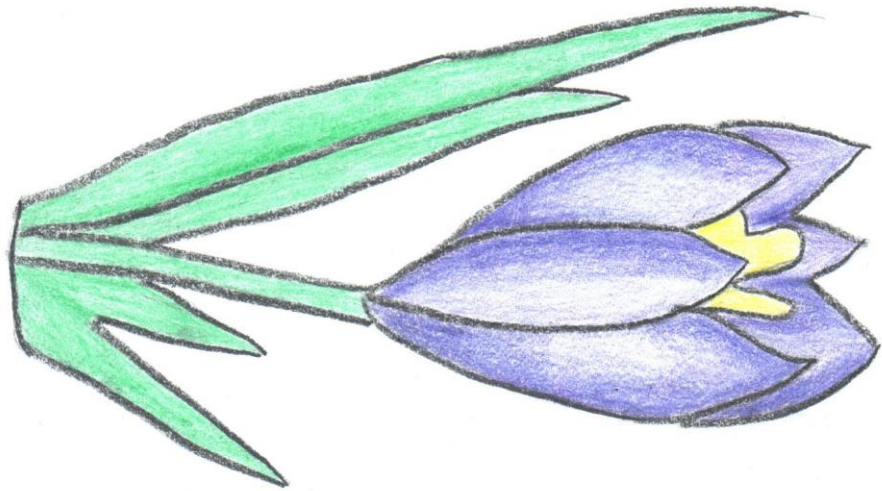
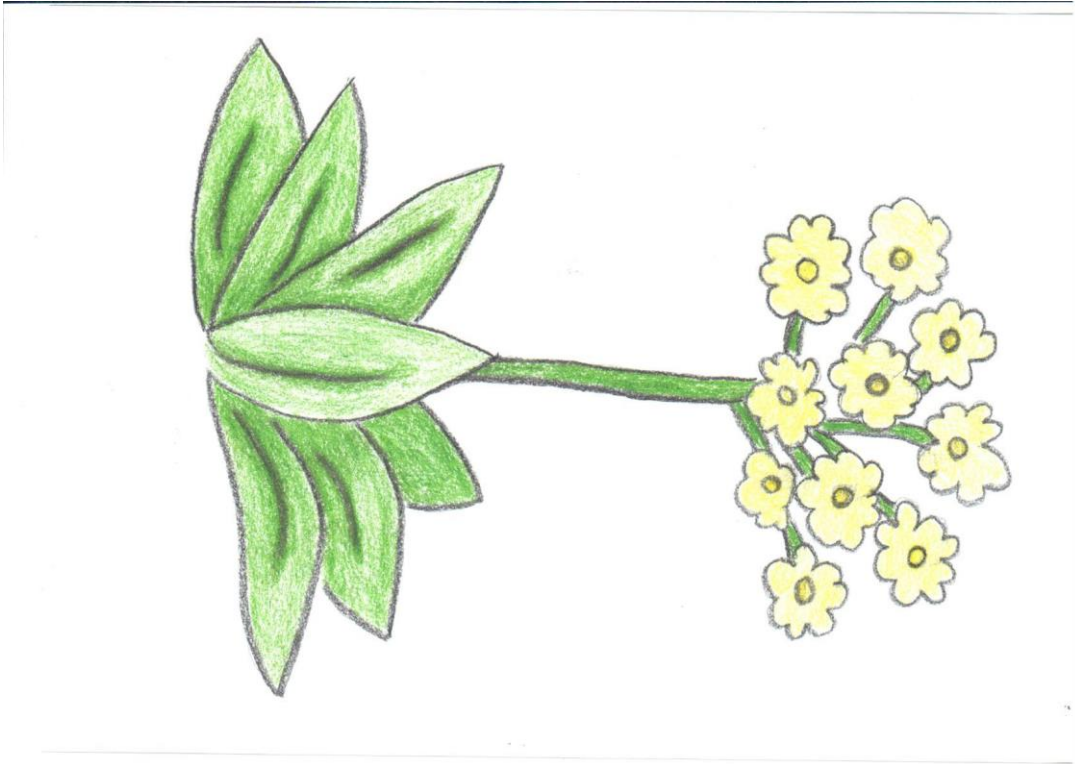
Mravenec z kartonu od vajec

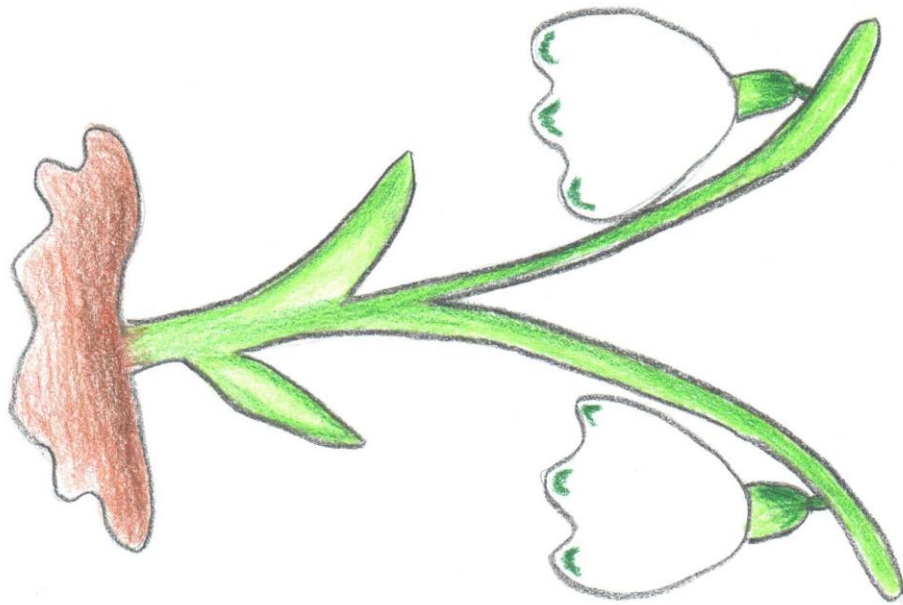
Ukázka výrobku slepičky

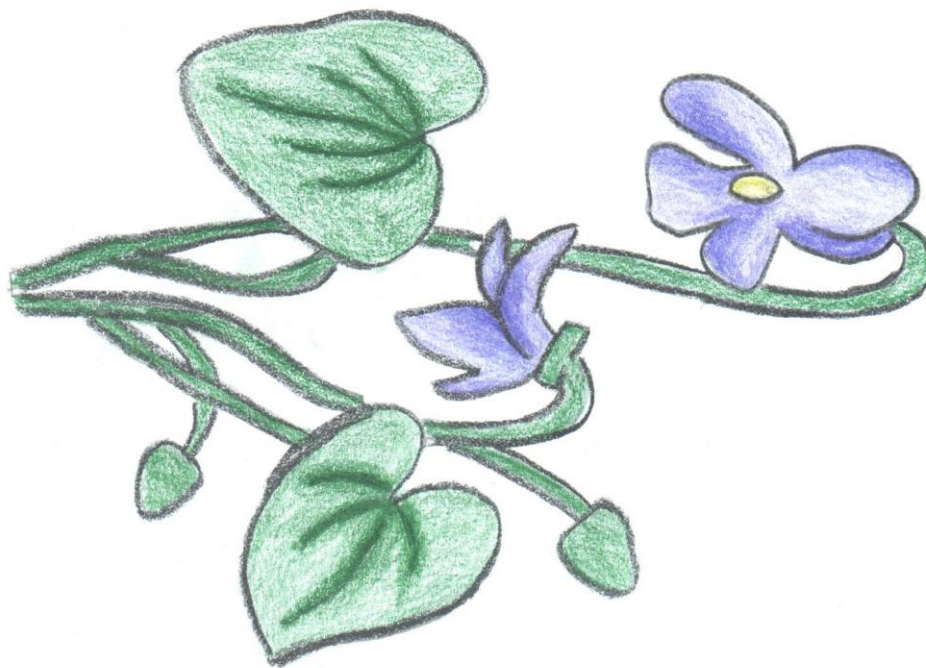
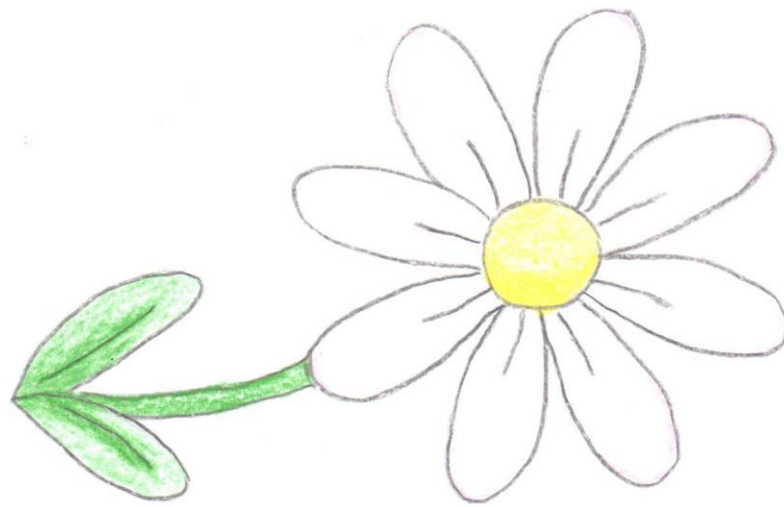
Didaktické pomůcky květiny (puzzle květiny):

Šablona novinové květiny a slepičky

PŘÍLOHA 2: POHÁDKA FERDA MRAVENEC

Byl jednou jeden mravenec a ten se jmenoval Ferda, byl opravdu šikovný a pracovitý a zvládl postavit skoro cokoli, jednou postavil vozík paní Berušce, opravil cvrčkovi rádio! A teď si přečteme co postavil pro hodné ploštice ...

Jednou Ferdu vzbudilo ťukání na dveře chaloupky, ***ŤUK ŤUK*** Ferda vstal a před dveřmi našel pana cvrčka, nebyl sám. Vedl s sebou paní ploštici Ruměnici. Chuděra, byla úplně červená, jak se styděla, ale cvrček pořád na ni: „No, jen se, tetka nestyd'ťe!“ A na mravence: „Tak vstávejte, pane mistře! Nesu vám práci, ale to sebou budete muset panečku hodit!“ Ferda vyskočil jako srnec a už byl před dveřmi. Cvrček ho poplácal po rameni ***POPLÁCÁME SE PO RAMENI*** a hned začal. „Podívejte se, tadyhle paní Ruměnice má plno, plničko dětí a vůbec žádné peníze! Tak, koukejte se, pane mravenče, tuhle vám platím!“ A cvrček vytáhl tobolek, vypadala jako lusk plný hrášků. „Udělejte za to jejím dětem pěkné domečky. A vy, tetka, honem pro děti, a vy, mravenče, do práce!“ Cvrček opět poplácal Ferdu po rameni a odešel a ploštička, červená radostí, upalovala pro děti.

Co myslíte, kolik dětí má asi taková paní ploštice?

A když se vydala rodina paní ploštice Ruměnice na cestu, bylo vše červené jako by někdo polil stráž krví. Všechno před nimi utíkalo na všechny strany, vzbudili taky jednu mûru, která tam spala v trávě. Ta vám vyfrčela rovnou nahoru jako bezhlavá, třikrát se ve vzduchu zatočila do kolečka a srazila se s chroustem a oba spadli dolů.

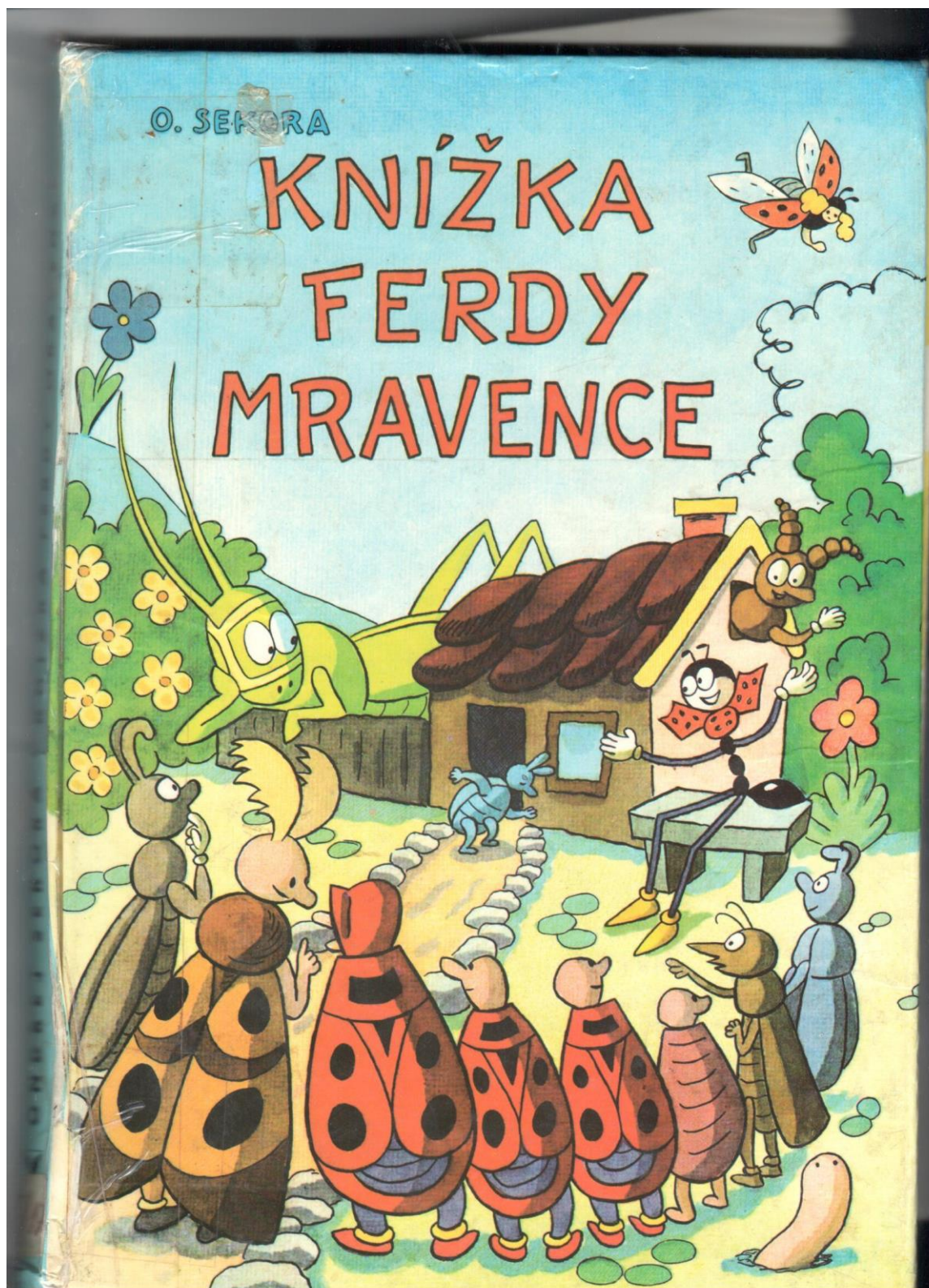
Ferda už měl mezitím vše připraveno, kamínky, klacíky kousky mechu zkrátka všechno z čeho by se mohly domečky pro ploštice postavit. Tady něco přitloukl ***TLUČEME NA KOLENO*** tady něco uřízl ***ŘEŽEME*** a než bys řekl švec malý domeček pro ploštičky stál. Tak rychle mu šla práce od ruky. Klacík podepřel větvičkou, jeden konec zdvihl do výše, přidal k tomu lupínek a kousek mechu a další domeček byl na světě. Ploštičky pomáhaly, nosili klacíky, smály se a červenaly se radostí nad tím, jak se jim práce daří. To bylo smíchu a výskotu a než se setmělo, stálo pod stromem dost domečků pro všechny ploštice, ale nejen to. Ferda postavil i houpačku a kolotoč, aby si měly kde hrát. Šťastná máma odvedla své děti do nových domečků, aby se zabydlely. A o tom co tenkrát pro ploštice Ferda udělal, si ještě dodnes všichni broučci povídají.

Co postavil Ferda pro ploštice? – domečky

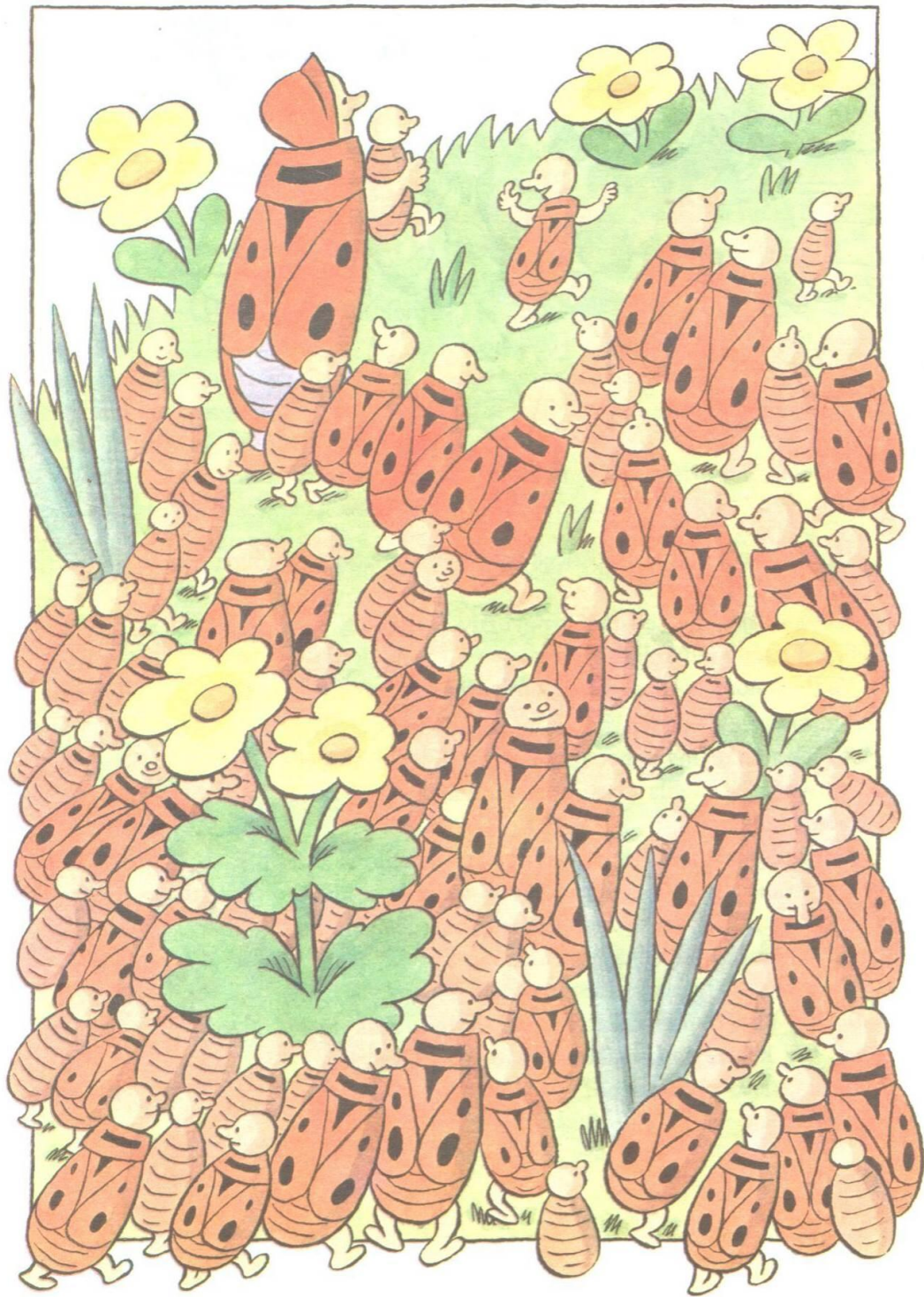
A kdo to vlastně byl ten Ferda? Jaký brouček? Byl to cvrček? – byl to mravenec

Pamatujete si jako mají barvu plošnice, pro které stavěl Ferda domečky? - červenou

PŘÍLOHA 3: FOTKY Z KNIH

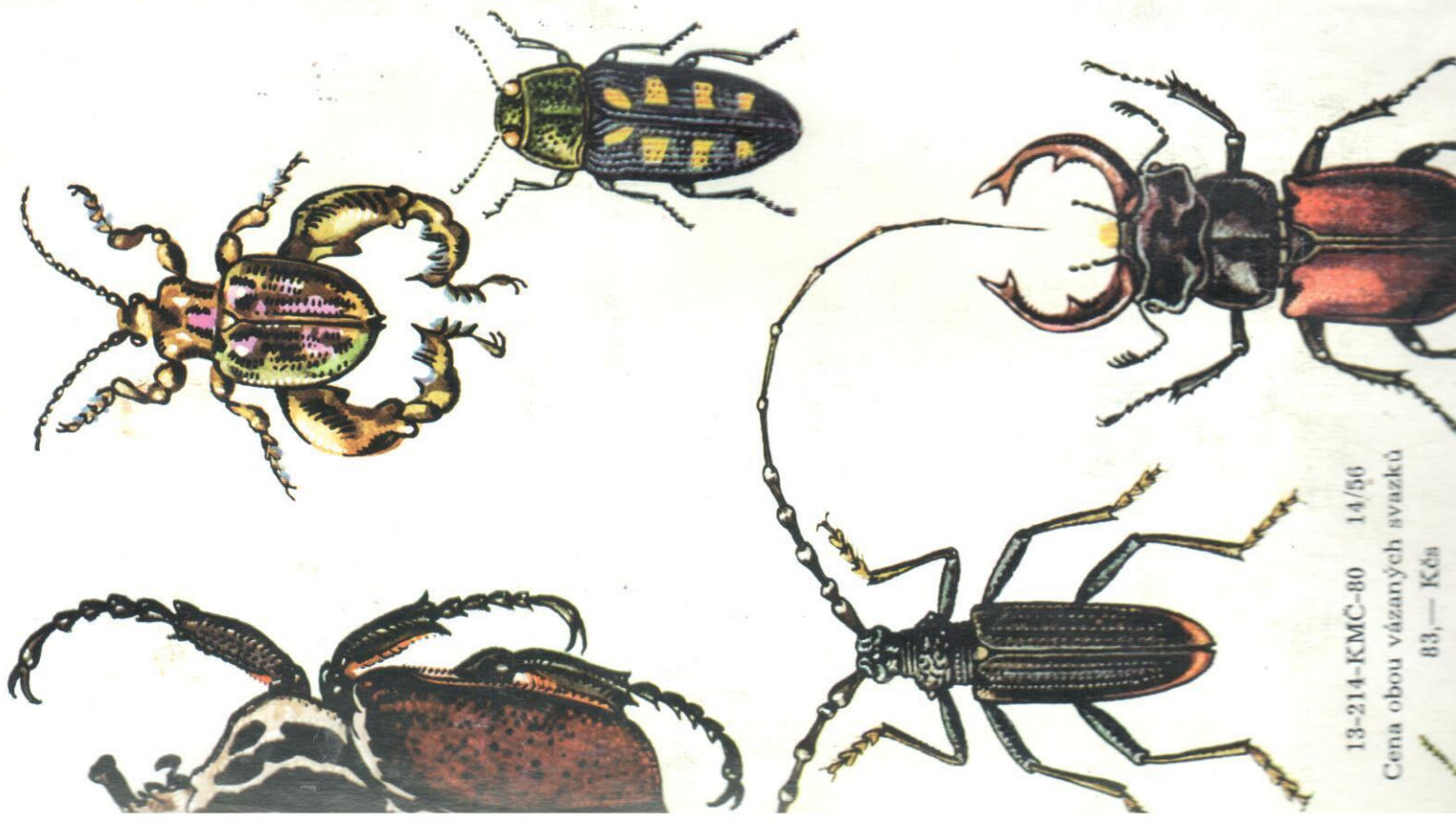

Hanzák-Moucha·Zahradník

SVĚTĚM SZVÍŘAT V. BEZOBRATLÍ 2

Hanzák-Moucha
Zahradník

SVĚTĚM SZVÍŘAT V. BEZOBRATLÍ 2

13-214-KMC-80 14/56

Cena obou vázaných svazků

83,— Kčs

Posl.
cyklu
je uzi
svazk
populí
zvířat
námět

lá v
i po
cován
rodní
proch

neust
mi a
nostr
nější
řat,

jako

přítř

chov

kýcl

rodě

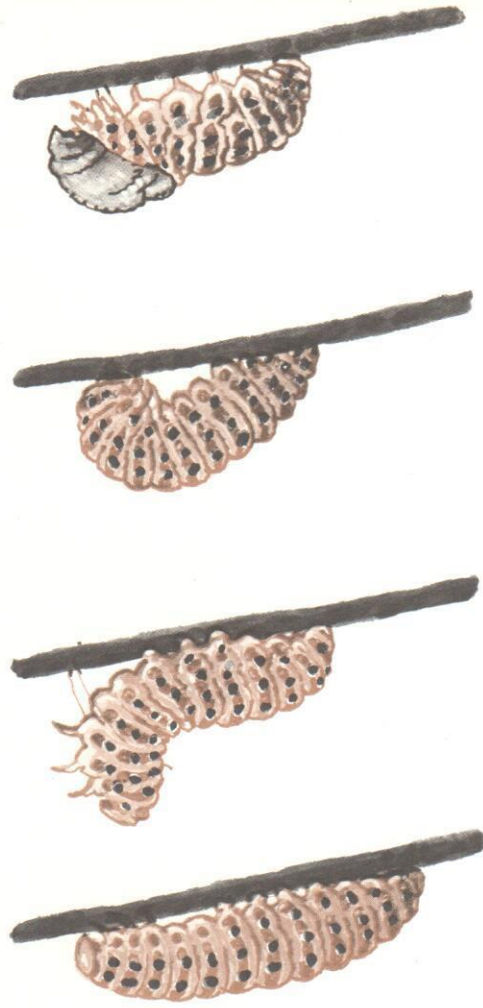
nutí

O

zool

krá

řák

Postup kuklení housenky

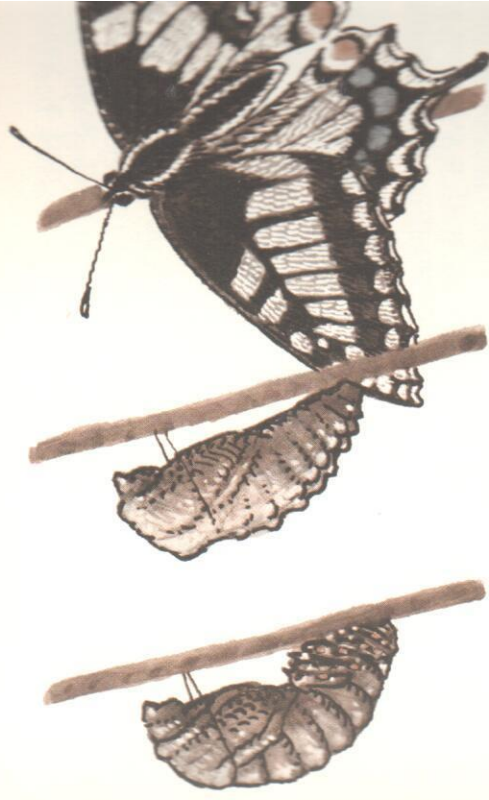
novány podle svého objevitele, jímž byl italský biolog Marcello Malpighi (1628–1694). Výměšky pronikají do nich osmoticky z tělní dutiny. Vyměšování zajišťují rovněž zvláštní buňky zvané nefrocyty.

Hmyz se rozmnožuje buď pohlavně, nebo vzácněji nepohlavně. Druhý způsob, zvaný partenogeneze, se vyskytuje jen u některých skupin za nepříznivých životních podmínek nebo tam, kde dochází ke zrychlenému střídání generací.

Na těle hmyzu jsou roztroušeny žlázy, produkující látky různého významu a různého chemického složení. Vzpomeňme jen na jemné voskové plátky na těle různých stejnokřídlých (molice, mšice, červci), na drobná vosková zrněčka nebo na ochranné a obranné látky vyměšované v okamžiku nebezpečí. Žlázy housenek bourců vylučují hedvábné vlákno. U hmyzu byly rovněž zjištěny žlázy s vnitřní sekrecí, jejichž studium má u nás vynikající úroveň díky dr. Vl. Novákové a jeho škole. Některé žlázy vylučují jedovaté látky, mnohdy spojené se snadno odlomitelnými chloupky (housenky).

Nejzajímavější kapitolou ze života hmyzu je jeho vývoj. Je to proměna neboli metamorfóza. Vzpomeňme na nesmírný rozdíl mezi housenkou a překrásným motýlem! A přece jde o tentýž druh, jehož dospělá forma je vývojovému stupni zcela nepodobná.

U hmyzu se setkáváme v podstatě se dvěma typy vývoje: s proměnou dokonalou (holometabolie) a s proměnou nedokonalou (heterometabolie). U druhého typu chybí stadium kukly. Z vajíčka se vylíhne nájáda nebo nymfa, která pozvolna dorůstá a po několikerém svlékání se mění v dospělého — imago. Sem patří většina hmyzích řádů. Ostatní řády mají proměnu dokonalou. Jejich vývojová stadia se nazývají larvy (popřípadě housenky, housenice, ponravy apod.) na rozdíl od nájády nebo nymfy u hmyzu s proměnou nedokonalou. Kukla je uložena

Dokončování kuklení housenky, kukla a dospělý motýl

buď volně, nebo v zářdicích, popřípadě v pevných kólových vrchu nebo pod povrchem půdy, pod kůrou stromů, větvi a kmenů dřevin a v podobných úkrytech. Kukly mění své stanoviště a nepřijímají potravu.

Je třeba znovu zdůraznit, že v krátkém přehledu nemůžeme se ani zdaleka s celou rozmanitostí těchto otáček zabývat. Hmyz je živočišnou třídou, jejíž rozsah si sotva dovedeme představit. Pro srovnání uvedme aspoň jediné číslo. Počet druhů hmyzu na soušech i v mořích, žije asi na čtyři tisíce. Ale stejný počet druhů čítá jen jedna jediná čeleď ovádů (dvoukřídlých)! Počet druhů všech dvoukřídlých (dvoukřídlých) se odhaduje na pětáosmdesát až z podtřídy křídlatých!

Tím je vysvětleno, proč není možné zabývat se podrobně o anatomii nebo o jiné vědní odvětví.

Podívejme se však na hmyz trochu z jiné stránky! Někdy se stane, že hmyz je zdrojem hodnota

Hmyz a člověk

Vztahy mezi lidmi a hmyzem jsou velmi různé a náladivé. Druhy nebo skupiny druhů nejsou stále a neměnné. Ztrácejí na významu, jiné naopak vystupují do popředí. Zhruba můžeme rozdělit hmyz do čtyř skupin, vyjma těch, které jsou škodlivé. Jsou to druhy užitečné, škodlivé, parazitické a včelí.

Užitečné druhy jsou pro člověka zdrojem hodnotných

PŘÍLOHA 4: FOTKY AKTIVIT

Morenování

Navlékání a malování korálků

Oblékání a příprava Moreny

Vyhození moreny do řeky

Volání Slunce

Přátelské slunce

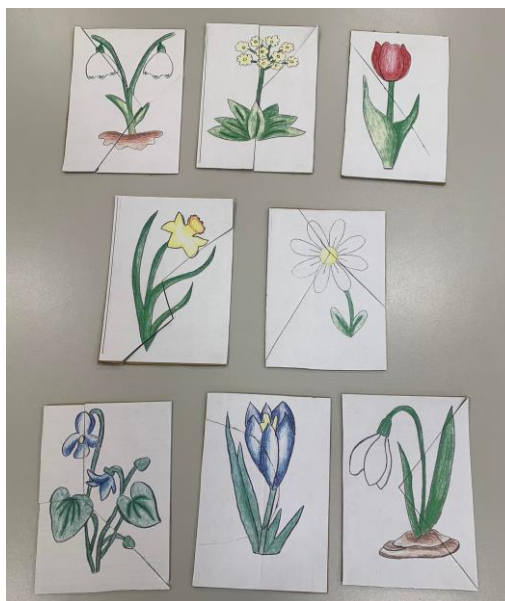

Relaxace hlazení kamaráda po zádech

Volání slunce, skládání z šišek

Rostliny

Skládání puzzle jarních květin

Květinové cvičení, relaxace aromaterapie

Aktivita trhání a třídění květin, klíčení řeřichy

Koukání klíčovou dírkou do jara, odemykání jara

Namočení vrbových proutků

Broučci

Prohlížení encyklopedií, modelování brouků

Povídání o hmyzu, hledání mravence

Stavba domečků pro plošice

Brána do jara

Jóga podzrav slunci, jógínská relaxace

Tvorba slepičky

Stavba vrbové brány

Anotace

Jméno a příjmení:	Bára Viktorinová
Katedra:	KPV
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Srbená, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Posílení environmentální výchovy v mateřské škole – návrh aktivit
Název práce v angličtině:	Strengthening of environmental education in kindergarten – proposal of activities
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se věnuje programům environmentální výchovy v mateřské škole, jak u dětí posílit souznění s přírodou a nabídnout prověřené aktivity. Pojednává o podmínkách, náplni programů a jejich přínosech pro děti a společnost. Poukazuje na aktuálnost a naléhavost problému ochrany životního prostředí.

Klíčová slova:	environmentální výchova, osvěta a vzdělávání, terénní výuka, předškolní vzdělávání, mateřská škola, ekologie, příroda, projektová metoda
Anotace práce v angličtině:	This bachelor thesis deals with the programs of environmental and global development education in kindergarten. It deals with the conditions, content of programs and their benefits for children and society. It points to the current and urgent problem of environmental protection.
Klíčová slova v angličtině:	global development education, environmental education, enlightenment and education, field teaching, preschool education, kindergarten, ecology
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Fotky výukových pomůcek Příloha 2: Pohádka Ferda mravenec Příloha 3: Fotky z knih Příloha 4: Fotky aktivit
Rozsah práce:	83 stran
Jazyk práce:	Český jazyk